

---

## **POLITIKA A ROZHODOVÁNÍ**

---

**Politika konsensu a společné rozhodování**

**Zvládání krizí**

**Obranná dimenze**

**Jaderná politika**

**Hospodářská spolupráce**

**Veřejná informovanost**

## **POLITIKA A ROZHODOVÁNÍ**

---

### *POLITIKA KONSENSU A SPOLEČNÉ ROZHODOVÁNÍ*

Tvorba a realizace politiky v alianci nezávislých suverénních států spočívá na plné vzájemné informovanosti všech členů o jejich celkové politice, záměrech a o úvahách, které k nim vedou. To si žádá pravidelné politické konzultace, kdykoli je to možné během koncepční fáze rokování před přijetím národních rozhodnutí.

Politické konzultace v NATO začaly jako systematická praxe, když se v září 1949 poprvé sešla Rada, krátce po vstupu Severoatlantické smlouvy v platnost. Od té doby byly posíleny a přizpůsobeny novému vývoji. Hlavním fórem pro politické konzultace zůstává Rada. Její zasedání probíhají s minimem formalit a její diskuse jsou otevřené a přímé. Generální tajemník z titulu svého předsednictví sehrává zásadní úlohu v jejích jednáních a působí jako její hlavní představitel a mluvčí jak ve stycích s jednotlivými vládami, tak ve styku s veřejností.

Konzultace probíhají pravidelně také na ostatních fórech, jež všechna odvozují svoji pravomoc od Rady: v Politickém výboru na vyšší a ostatních úrovních, Skupině pro koordinaci politiky, regionálních expertních skupinách, politických pracovních skupinách ad hoc, Poradní skupině pro atlantickou politiku a dalších specializovaných výborech. Ty všechny sehrávají vlastní přímou roli zprostředkovatelů politických konzultací mezi členskými vládami. Tak jako Radě, i jim pomáhá Mezinárodní sekretariát odpovědný generálnímu tajemníkovi NATO a Mezinárodní vojenský štáb odpovědný svému řediteli a jeho prostřednictvím odpovědný za zabezpečení činnosti Vojenského výboru.

Politické konzultace mezi členy Aliance se neomezuji na události, k nimž dojde na smluvním území NATO. Ve stále větší míře události, k nimž dochází mimo smluvní území, svými důsledky ovlivňují Alianci a proto jsou na programu Rady a výborů jí podřízených. Poradní mechanismus NATO je okamžitě po ruce a v takových situacích jej členské státy široce využívají, ačkoli se události nemusí přímo týkat NATO jako aliance. Společnými konzultacemi jsou státy schopny včas identifikovat místa, kde bude případně třeba v zájmu bezpečnosti a stability jednat.

Potřeba konzultací se také neomezuje pouze na politická témata. Konzultace probíhají v širokém záběru i v mnoha jiných oblastech. Proces je nepřetržitý a probíhá jak neformálně, tak i formálně s minimálním zdržením či nepohodlím díky umístění národních delegací u NATO do téhož ústředí. V případě potřeby je takto možno pustit se ihned do intenzivní práce na věcech zvláštního významu nebo naléhavosti za plné účasti zástupců zúčastněných vlád.

Konzultace v Alianci mají řadu forem. Na nejzákladnější úrovni jde o prostou výměnu informací a názorů. Na další úrovni jde o sdělení akcí nebo rozhodnutí, jež vlády již přijaly nebo případně vbrzku přijmou a jež se přímo či nepřímo dotýkají zájmů jejich spojenců. Může se také jednat o předběžné upozornění na akce či rozhodnutí, jež vlády hodlají přijmout v budoucnosti, aby tak ostatní měli možnost je schválit nebo se k nim vyjádřit. Může se také jednat o diskusi s cílem dosáhnout konsensu o politice, jež má být přijata nebo o akcích, jež mají současně proběhnout. A konečně má za účel umožnit členským státům dosáhnout vzájemně přijatelných dohod o kolektivních rozhodnutích nebo akci Aliance jako celku.

Pravidelné konzultace o politických otázkách jsou rovněž vedeny s partnerskými státy v kontextu Rady euroatlantického partnerství, jakož i s Ruskem, hlavně na půdě Stálého společného výboru NATO-Rusko, s Ukrajinou na půdě Komise NATO-Ukrajina a s účastníky Středomořského dialogu NATO na půdě Skupiny pro středomořskou spolupráci. Zásady, jimiž se řídí konzultace na těchto fórech, jsou modelovány podle těch, které už dlouho tvoří základ konzultací uvnitř vlastní Aliance a jsou uplatňovány se stejnou otevřeností a ve stejném duchu spolupráce. Úloha každé z těchto institucí je podrobněji popsána v jiných kapitolách. Konečně existují také ustanovení o konzultacích NATO s kterýmkoli aktivním účastníkem Partnerství pro mír, pokud tento partner pocítuje přímou hrozbu své územní celistvosti, politické nezávislosti nebo bezpečnosti.

Tím, že proces společného rozhodování závisí na konsensu a společném schválení, zaručují členové Aliance uplatnění individuální zkušenosti a postoje každé země, a přitom mohou zároveň využívat mechanismus a postupy, jež jim dovolují rychle a rozhodně jednat společně, pokud to od nich okolnosti vyžadují. Praxe výměny informací a každodenních společných konzultací zaručuje, že se vlády mohou v případě potřeby v krátké době sejít, často již se vzájemnou znalostí svých problémů, aby se dohodly na společné politice. Pokud je třeba, bude vyvinuta snaha smířit vzájemné rozdíly, aby společné akce byly podpořeny plnou silou rozhodnutí, pod něž se podepsaly všechny členské vlády. Po přijetí představují taková rozhodnutí společnou vůli všech zúčastněných států v plnosti je uskutečnit. Rozhodnutí, jež mohou být politicky obtížná, nebo u nichž by došlo k soutěži o zdroje, takto nabývají na síle a věrohodnosti.

Všechny členské státy NATO se na politické úrovni plně účastní konzultací uvnitř Aliance a stejnou měrou se hlásí k liteře Severoatlantické smlouvy, což platí stejnou měrou i pro vzájemný závazek zakotvený v článku 5, který symbolizuje nedělitelnost jejich bezpečnosti - zejména v tom, že útok na jednoho nebo několik bude považován za útok na všechny.

Způsob, jakým se Aliance vyvíjela, nicméně zajišťuje, že odlišnosti v požadavcích a politice členských států lze vzít v úvahu v jejich postojích uvnitř Aliance. Tato pružnost se projevuje několika různými způsoby. V některých případech mohou být rozdíly spíše procedurální a pak je jim bez obtíží vyhověno. Island například nemá žádnou armádu a je proto na vojenských fórech NATO, chce-li se jich zúčastnit, zastupován civilistou. V jiných případech mohou být rozdíly spíše věcné. Francie, zakládající člen Aliance z roku 1949, opustila v roce 1966 integrovanou vojenskou strukturu Aliance a přitom si ponechala plné členství v jejích politických strukturách. Španělsko se připojilo k Alianci v roce 1982, v souladu s národním referendem konaným v roce 1986 však zůstalo stranou integrované vojenské struktury NATO.

Na madridském summitu v roce 1997 ohlásilo Španělsko svou připravenost plně se zapojit do vznikající nové struktury velení Aliance, jakmile bude dohodnuta. V prosinci 1997 bylo dosaženo dohody o nové struktuře velení jako celku, zejména pak o typu, počtu a umístění vojenských štábů. Ve svých výročních komuniké uvítali ministři zahraničí a obrany států NATO prohlášení Španělska, že se zapojí do nové vojenské struktury i do nové struktury velení, jež byla právě dojednána.

Rozdíly mezi členskými státy NATO mohou také přetrvávat jako důsledek jejich geografické, politické, vojenské či ústavní situace. Například účast Norska a Dánska ve vojenských dispozicích NATO musí vyhovět národní legislativě, jež nedovoluje umístění jaderných zbraní nebo cizích vojsk na jejich státním území v době míru. V jiném kontextu se vojenské úpravy organizované regionálně

mohou týkat pouze vojsk států přímo zúčastněných nebo vybavených pro působení na konkrétním území, kde činnost proběhne. To se například týká národních kontingentů vojsk do Mobilních sil ACE a Stálých námořních sil NATO (viz Kapitola 12).

### *ZVLÁDÁNÍ KRIZÍ*

Zvládání krizí v dnešním použití tohoto pojmu představuje nový přístup Aliance k bezpečnosti. Ve světle naprosto odlišné povahy rizik, jimž NATO čelí, zakládá se dnes zvládání krizí v Alianci na třech vzájemně se posilujících prvcích: dialogu, spolupráci s ostatními zeměmi a udržování schopností kolektivní obrany NATO. Účelem všech těchto prvků je zajistit, že krizím ovlivňujícím euroatlantickou bezpečnost lze předejít nebo je lze mírově vyřešit.

Konzultace mezi členskými státy NATO hraje ve zvládání krizí zásadní úlohu a zvláštního významu nabývá v dobách napětí nebo krize. Za takových okolností rychlé rozhodování, založené na konsensu o potřebných politických, vojenských a civilně-ochranných opatřeních závisí na okamžitých a průběžných konzultacích mezi členskými státy. Hlavní fóra NATO pro intenzivní konzultace, nezbytné v tomto kontextu, jsou Rada a Výbor pro obranné plánování, podporované Skupinou pro koordinaci politiky, Politickým výborem, Vojenským výborem a Vyšším výborem pro plánování civilní ochrany. Podle potřeby lze využít i další výbory NATO. Praxe a postupy přitom používané pak tvoří mechanismus Aliance pro zvládání krizí. Vybavení včetně spojové podpory tohoto procesu poskytuje Situační středisko NATO, které je v provozu 24 hodin denně. V součinnosti s národními centry a hlavními veliteli NATO se konají pravidelně cvičení pro odzkoušení postupů zvládání krizí a jejich další vývoj. Mechanismy, postupy a vybavenost zvládání krizí, jakož i přípravu a provedení cvičení zvládání krizí koordinuje Výbor pro operace a cvičení Rady (COEC), který také koordinuje činnosti zvládání krizí s partnerskými státy.

Vzhledem k tomu, jak významně mohou v této oblasti přispět partnerské státy, je zvládání krizí také jedním z dohodnutých polí působnosti v pracovním plánu Partnerství pro mír a je zařazeno do individuálních programů partnerství. Činnosti zahrnují výměnu informací a konzultace, kursy zvládání krizí, účast partnerů na každoročním všespojeneckém cvičení zvládání krizí a tvorba obecné krizové dokumentace pro partnery. Zvládání krizí je také považováno za jednu z oblastí pro konzultace a spolupráci podle Zakládajícího aktu o vzájemných vztazích, spolupráci a bezpečnosti mezi NATO a Ruskou federací a podle Charty zvláštního partnerství mezi NATO a Ukrajinou (viz Kapitola 4).

### *OBRANNÝ ROZMĚR*

Rámcově spočívá proces obranného plánování NATO na principech, které jsou základem kolektivní bezpečnosti vůbec: politické solidaritě mezi členskými zeměmi, rozvíjení spolupráce a pevných vztahů mezi nimi, kdekoli to prospívá jejich společným i národním zájmům, sdílení úloh a povinností a uznání vzájemných závazků, a společné vůle udržovat dostatečné vojenské síly na podporu strategie a politiky Aliance.

V současném politickém a strategickém prostředí v Evropě závisí více než kdy předtím úspěch Aliance v její snaze ochránit mír a zabránit válce na účinnosti preventivní diplomacie a na

úspěšném zvládnutí krizí ohrožujících bezpečnost. Na významu tedy nabývají politické, hospodářské, sociální a ekologické prvky bezpečnosti a stability .

Obranný rozměr Aliance nicméně zůstává nezbytný a přispívá k udržení stability v Evropě i ke zvládnutí krizí. Reorganizace sil Aliance po skončení studené války nyní umožňuje NATO reagovat na daleko širší rejstřík mimořádných situací. Udržování dostatečné bojeschopnosti a zřejmá připravenost jednat kolektivně však zůstávají středobodem bezpečnostních úkolů Aliance. S konečnou platností tato bojeschopnost, spolu s politickou solidaritou, má za úkol zmařit všechny pokusy o vydírání nebo vyhrožování a zajistit, že nikdy nebude možno pohlížet na agresi proti Alianci jako na volbu se sebemenší nadějí na úspěch, což zaručuje bezpečnost a územní celistvost členských států a chrání Evropu jako celek před následky, jež by plynuly z jakékoli hrozby Alianci.

Při stanovení velikosti a charakteru svého příspěvku ke kolektivní obraně si členské státy NATO podržují plnou svrchovanost a volnost jednání. Povaha obranné struktury NATO nicméně vyžaduje, aby členské státy při svém individuálním rozhodování vzaly v úvahu celkové potřeby Aliance. Proto se řídí dohodnutými postupy plánování obrany, jež skýtají metodiku a mechanismus pro stanovení sil potřebných pro realizaci politiky Aliance, koordinaci plánů národní obrany a stanovení cílů plánování sil, jež jsou v zájmu Aliance jako celku. Proces plánování bere do úvahy množství faktorů jako například změnu politické situace, hodnocení poskytnutá vojenskými veliteli NATO, od nichž je požadováno plnění určitých úkolů, technický vývoj, význam spravedlivého rozdělení úloh, rizik a povinností v rámci Aliance, a také hospodářské a finanční možnosti každé země. Celý proces tedy zaručuje společné zvážení všech významných prvků, aby mohly být co nejlépe využity společné národní prostředky vyčleněné na obranu.

Těsná koordinace mezi mezinárodním civilním a vojenským personálem, vojenskými orgány NATO a vládami států NATO je udržována každoroční výměnou informací o národních plánech. Tato výměna informací umožňuje porovnání záměrů jednotlivých států s celkovými požadavky NATO a v případě potřeby jejich přehodnocení ve světle nových ministerských politických směrnic, požadavků na modernizaci a povinností samotných ozbrojených sil. Všechny tyto aspekty jsou nepřetržitě kontrolovány a zhodnoceny v každé fázi cyklu plánování obrany.

Jako součást přizpůsobení Aliance byla provedena revize jejího procesu plánování obrany. Závěry revize potvrdili ministři v červnu 1997. Dnes je zaveden jednotný, soudržný a zjednodušený proces, který zajistí, že NATO bude dále rozvíjet svoji sílu a schopnosti, potřebné ke splnění celého spektra úkolů Aliance. Jedná se o podporu operací, jež případně povede Západoevropská unie (ZEU) v rámci evropské bezpečnostní a obranné identity (viz Kapitola 3). V tomtéž kontextu umožňuje proces v rámci Aliance poskytnout podporu všem evropským spojencům při jejich plánování účasti v operacích pod vedením ZEU.

Východiskem pro plánování obrany v posledních letech byla Strategická koncepce, přijatá v roce 1991<sup>1</sup>, která obecně stanoví cíle Aliance a prostředky k jejich dosažení. Podrobnější vodítko

---

<sup>1</sup> Na madridském summitu v červenci 1997 vyzvali nejvyšší představitelé k přezkoumání Strategické koncepce a podle potřeby k její aktualizaci. Rada schválila zadání revize v prosinci 1997 a uložila předložení výsledků práce nejvyšším představitelům států a vlád na příštím summitu v dubnu 1999.

poskytují ministři obrany každé dva roky v dokumentu známém jako □ ministerské směrnice □. Ty jsou vodítkem pro plánování obrany vůbec a zejména pro plánování vojsk. Zabývají se politickými, hospodářskými, technickými a vojenskými faktory, jež by mohly ovlivnit vývoj sil a schopností spojenců, a uvádějí priority a problémové oblasti pro vojenské orgány NATO, aby je v první instanci zvážily při určování cílových stavů, v druhé instanci pak aby je zvážily jednotlivé státy při svém plánování. Směrnice se zabývají plánováním sil a schopností potřebných pro kolektivní obranu i pro mimořádné situace mimo rámec článku 5 Washingtonské smlouvy<sup>2</sup>. V případě potřeby skýtají také vodítko pro spolupráci s jinými organizacemi. Jedním z výsledků revize procesu obranného plánování Aliance je, že ministerské směrnice nyní obsahují také zvláštní oddíl politických směrnic Západoevropské unie, kde je definován pravděpodobný rámec operací pod vedením ZEU. Prostřednictvím zapojení všech spojenců berou požadavky ZEU v potaz i jiné části ministerských směrnic. Na základě těchto směrnic jsou zpracovávány konkrétní plánové cíle ozbrojených sil všech členských států. Tyto ukazatele, známé jako □ vojskové cíle □, jsou obvykle stanoveny na šestileté období, v některých případech však hledí ještě dále do budoucnosti. Stejně jako směrnice vydávané ministry obrany jsou každé dva roky aktualizovány.

Obranné plánování Aliance je každý rok přezkoumáno a dostává směrnici od ministrů obrany ve □ Výročním obranném posudku. □ V odpověď na každoroční Dotazník obranného plánování (DPQ) připravují a předkládají vlády členských států svoje plány vojsk a plány obranných výdajů pro pětileté období hodnocené v posudku. Výroční obranný posudek má za úkol zhodnotit příspěvek členských států ke společné obraně podle jejich individuálních možností a omezení a v kontextu jim určených vojenských požadavků. Posudek vrcholí sestavením společného Vojskového plánu NATO, který je základem obranného plánování NATO v pětiletém časovém rámci. V rámci revize procesu plánování obrany NATO byl upraven také proces hodnocení obrany. Na podzim každého lichého roku bude provedena omezená aktualizace obranného posudku na základě stručnějšího a aktuálnějšího Dotazníku obranného plánování. Plný přezkum bude prováděn na podzim každého sudého roku. Aktualizace bude mít zpravidla omezený záběr a bude zvažovat pouze významné změny v plánech jednotlivých spojenců.

Národní odpovědi na dotazník obranného plánování hodnotí zároveň Mezinárodní sekretariát (IS) a vojenské orgány NATO. Mezinárodní sekretariát připravuje návrh □ národních kapitol □ pro jednotlivé země. V nich jsou podrobně uvedeny všechny nevyřešené rozdíly mezi vojskovými cíli NATO a národními plány včetně rozsahu, v jakém národní plány souhlasí s požadavky na operace pod vedením ZEU. Uvádějí, zda státy splnily nebo předpokládají splnění vojenských závazků přijatých na příslušný rok. Jsou zde podána vysvětlení veškerých nedostatků a národní výsledky jsou posouzeny ve vztahu k možnostem a omezením daného státu. Návrh národních kapitol je doplněn o posudky hlavních velitelů NATO, jež se zaměřují na potenciál vojsk ve vztahu k jejich operačním požadavkům a úkolům. V □ aktualizacích □ letech se budou zpracovávat aktualizované verze návrhu národní kapitoly a aktualizované verze posudků hlavních velitelů. Ty se zaměří pouze na

---

<sup>2</sup> Článek 5 Severoatlantické smlouvy se týká především odstrašení proti použití síly proti členům Aliance a zakotvuje zásadu, že útok na jednoho z nich bude považován za útok na všechny. O činnostech Aliance mimo rámec článku 5 se souhrnně hovoří jako o □ operacích mimo článek 5. □

změny hlášené k předchozímu roku.

Návrhy národních kapitol jsou zvažovány v □ mnohostranných hodnoceních. □ Ta obsahují posouzení rozsahu, v jakém státy splnily vojenské závazky přijaté pro daný rok. Jsou zaměřeny zejména na srovnání možných rozdílů mezi národními vojskovými plány a vojskovými cíli nebo plány NATO. Jejich záměrem je také zhodnotit míru, do jaké plány příslušných jednotlivých spojenců mohou podpořit požadavky operací pod vedením ZEU a přispět ke koordinaci obranného plánování jednotlivých spojenců.

Za základě národních kapitol a posudku Vojenského výboru se Výboru pro plánování obrany předkládá všeobecná zpráva. Ta doporučuje ministrům obrany k přijetí pětiletý vojsový plán NATO a hodnotí celkovou bilanci, proveditelnost a přijatelnost vojsového plánu. Obsahuje také kapitoly o plnění národních vojsových závazků v daném roce a hodnocení míry, do jaké byly splněny celkové cíle a konkrétní ukazatele uvedené v ministerských směrnicích včetně těch, jež se týkají operací pod vedením ZEU. Po schválení Výborem pro plánování obrany může všeobecná zpráva dát také možnost Západoevropské unii, aby se vyjádřila k těm aspektům pětiletého vojsového plánu NATO, jež se týkají požadavků ZEU. V □ aktualizacích □ letech se bude připravovat Všeobecná zpráva popisující celkové důsledky všech závažných změn v plánech spojenců. Podobný postup jako pro konzultace Všeobecné zprávy se ZEU bude platit také pro úplný obranný posudek.

V rámci konzultací v Alianci je nezbytná také zvláštní konzultace se spojenci □ mimo cyklus □, když uvažují o významných změnách závazků a plánů schválených v přípravě obranného posudku a vojsových cílů. Totéž platí tehdy, když časový rámec národních rozhodnutí nedovoluje posouzení těchto změn v příštím obranném posudku.

### *JADERNÁ POLITIKA*

Od konce studené války učinila Aliance dalekosáhlé kroky, aby přizpůsobila své celkové politické a obranné pozice novému bezpečnostnímu prostředí. Jaderná strategie a vojenský postoj NATO byly přehodnoceny mezi prvními. Prodělaly také jedny z nejradikálnějších změn.

Jaderná strategie a vojenský postoj NATO jsou vskutku dobrými příklady konkrétních a pozitivních kroků, jež Aliance dokázala učinit, aby se přizpůsobila změnám. V novém bezpečnostním prostředí mohla radikálně snížit svoji závislost na jaderných silách. Její strategie nadále spočívá na zabránění válce, neovládá ji však již možnost eskalace s použitím jaderných zbraní. Tyto síly stále hrají zásadní úlohu v zabránění válce, jejich účel je však povýtce politický. Nejsou již zacíleny na žádnou konkrétní zemi ani nejsou připraveny odvrátit žádnou konkrétní hrozbu. Jsou tu, aby chránily mír a znemožnily vydírání, a okolnosti, za nichž by se mohlo uvažovat o nutnosti jejich použití, jsou považovány za nesmírně nepravděpodobné.

Jaderné síly NATO přispívají k míru a stabilitě v Evropě tím, že zvýrazňují nesmyslnost velké války v euroatlantickém regionu. Činí rizika agrese proti NATO nevypočitatelnými a nepřijatelnými tak, jak by to samotné konvenční síly nedokázaly. Vytvářejí také nejistotu pro kterýkoli stát, jenž by mohl uvažovat o získání politických nebo vojenských výhod hrozbou nebo

použitím jaderných, biologických nebo chemických zbraní (NBC)<sup>3</sup> proti Alianci. Podporou evropské stability, napomáháním k odrazení od hrozeb použitím zbraní hromadného ničení a příspěvkem k odstrašení od jejich použití slouží jaderný postoj NATO nejen zájmům spojenců, ale také jejich partnerských zemí a Evropy jako celku.

Během studené války sehrávaly jaderné síly NATO ústřední roli ve spojenecké strategii pružné odvety. Pro odstrašení od velké jaderné války byly jaderné zbraně integrovány do veškeré vojenské struktury NATO a Aliance si udržovala větší počet plánů zacílení, které mohly být v krátké době provedeny.

---

<sup>3</sup> Výrazy NBC (jaderné, biologické a chemické zbraně) a WMD (zbraně hromadného ničení) mají stejný význam a jsou vzájemně zaměnitelné.

Menší míra spoléhání na jaderné síly se projevila ve velkém snížení právě těchto sil. V roce 1991 se NATO rozhodlo snížit počet zbraní, jež byly udržovány pro jeho substrategické<sup>4</sup> síly v Evropě, o 80 procent ve srovnání se stavy během studené války. Toto snížení bylo dokončeno v roce 1993. V důsledku toho všechny substrategické zbraně odpalované ze země (včetně jaderné dělostřelecké munice, střel země-země a střel země-vzduch) byly zlikvidovány spolu se všemi substrategickými zbraněmi pro hladinová plavidla. Všechny bojové hlavice původně určené těmto substrategickým silám byly zcela vyřazeny z inventáře NATO. Většina těchto hlavíc již byla úplně rozebrána a zbývající budou rozebrány v brzké budoucnosti. Výsledkem tohoto snížení nebyl pouze výrazný relativní pokles počtu jaderných zbraní skladovaných v Evropě, ale také významné snížení počtu typů jaderných zbraňových systémů.

Vedle snížení substrategických sil dochází také ke snižování strategických sil, jež má NATO k dispozici. Smlouva o snížení strategických zbraní (START I) snížila stavy rozmístěných strategických zbraní Spojených států z mnohem více než 10 000 na 6000 kusů. START II dále snížila stavy zbraní na každé straně na 3000 až 3500. Spojené státy a Rusko naznačily svoji připravenost zahájit po vstupu smlouvy START II v platnost jednání o dalším oboustranném snížení strategických zbraní na 2000 až 2500 bojových hlavíc pro každou stranu. Také Francie a Spojené království značně snížily svoje strategické síly.

Jediné jaderné zbraně uložené na souši, jež NATO v Evropě udržuje, jsou pumy pro letouny s dvojitým použitím. Počty těchto zbraní byly rovněž drasticky sníženy a navíc jsou uloženy na menším počtu míst ve vysoce bezpečných podmínkách. Stupeň pohotovosti příslušných letounů s dvojitým použitím je postupně také snižován a větší důraz je kladen na jejich konvenční funkce. Žádné jaderné zbraně NATO nejsou zaměřeny na nějakou určitou zemi.

Spojenci usoudili, že požadavky Aliance je možno v dohledné budoucnosti splnit tímto □substrategickým□ vojenským postojem. NATO rovněž oznámilo, že rozšíření Aliance nebude

---

4

Pojmy □strategický□ a □substrategický□ mají v různých zemích poněkud odlišný význam. Strategické jaderné zbraně jsou obvykle definovány jako zbraně □mezikontinentálního□ dosahu (přes 5500 km), v některých souvislostech však mohou zahrnovat také balistické střely středního doletu.

Termín □substrategické□ jaderné zbraně se užívá v dokumentech NATO od roku 1989 v souvislosti s jadernými zbraněmi středního a krátkého dosahu a jde především o zbraně dopravované vzduchem pro letouny NATO s dvojitým použitím (jiné substrategické jaderné zbraně byly z Evropy staženy).

vyžadovat změnu současného jaderného postoje. Země NATO nemají žádný úmysl, plán nebo důvod rozmístit jaderné zbraně na území nových členů, ani žádnou potřebu měnit některý aspekt jaderného postoje nebo jaderné politiky NATO, a nepředpokládají ani žádnou takovou potřebu v budoucnosti.

Kolektivní bezpečnost, kterou jaderný postoj NATO zajišťuje, sdílejí všichni členové Aliance, což dává ubezpečení každému členovi, který se jinak mohl považovat za zranitelného. Přítomnost amerických jaderných sil, umístěných v Evropě a přidělených k NATO, skýtá zásadní politické a vojenské pojítko mezi evropskými a severoamerickými členy Aliance. Účast nejaderných zbraní v jaderném postoji Aliance zároveň prokazuje spojeneckou solidaritu, společné odhodlání členských států udržovat svoji bezpečnost a široké vzájemné sdílení břemen a rizik.

Členské státy se také dělí o politický dohled nad jaderným postojem NATO. Skupina jaderného plánování NATO skýtá fórum, na němž se ministři obrany jaderných i nejaderných členských států podílejí na tvorbě jaderné politiky Aliance a rozhodování o jaderném postoji NATO.

### *HOSPODÁŘSKÁ SPOLUPRÁCE*

Základem hospodářské spolupráce uvnitř Aliance je článek 2 Severoatlantické smlouvy, jenž praví, že členské státy □ budou usilovat o odstranění konfliktů ve své mezinárodní hospodářské politice a budou podporovat hospodářskou spolupráci mezi jednotlivými státy i společně. □ Hospodářský výbor NATO, jenž byl ustaven na podporu spolupráce v této oblasti, je jediným fórem Aliance, jež se výhradně zabývá konzultacemi o prvcích hospodářského vývoje s přímým dopadem na bezpečnostní politiku. Analýzy a společná hodnocení hospodářského vývoje s bezpečnostními souvislostmi jsou klíčovými prvky v koordinaci obranného plánování Aliance. Obsahem jsou například srovnání vojenských výdajů, vývoj zbrojního průmyslu, disponibilita prostředků pro realizaci plánů obrany a zajištění □ hodnoty za peníze □ ve zbrojním resortu národního hospodářství.

Hospodářská spolupráce v Alianci je založena na předpokladu, že politická spolupráce a hospodářský konflikt se navzájem vylučují. Všichni členové musí proto být opravdu odhodláni spolupracovat v hospodářské, právě tak jako politické oblasti, a být připraveni radit se o společných problémech na základě uznání společných zájmů.

Členské státy uznávají, že v mnoha ohledech jsou záměry a zásady článku 2 smlouvy sledovány a uskutečňovány také jinými organizacemi a na mezinárodních fórech, přímo zaměřených na hospodářskou spolupráci. NATO se proto vyhýbá opakování práce, vykonané jinde, upevňuje však spolupráci mezi svými členy, kdekoli jde o hospodářské otázky zvláštního významu pro Alianci. Především jde o otázky s bezpečnostními či obrannými souvislostmi. Aliance proto působí jako fórum, na němž je možno zkoumat různé vzájemně provázané aspekty politických, vojenských a hospodářských otázek. Skýtá také prostředek pro zahájení konkrétních kroků v hospodářské oblasti na ochranu společných zájmů Aliance.

V kontextu obecných bezpečnostních zájmů Aliance a v souladu s vývojem jejích priorit je nutno se zabývat širokým rejstříkem hospodářských otázek. Patří k nim studium obranných výdajů a rozpočtových trendů, restrukturalizace zbrojního průmyslu, trendy zaměstnanosti ve zbrojním průmyslu, předpoklady obranných výdajů, jejich únosnost a důsledky pro velikost a strukturu

ozbrojených sil.

V souladu s přijatými plány práce se činnosti spadající do hospodářské sféry spolupráce NATO s partnerskými státy v letech 1991 až 1997 zaměřovaly na bezpečnostní aspekty hospodářského vývoje včetně obranných rozpočtů a obranných výdajů a jejich vztahu k hospodářství a restrukturalizaci zbrojního průmyslu. Hospodářské otázky obrany mají také významné místo v plánu akcí Rady euroatlantické spolupráce na léta 1998-2000, vydaném v lednu 1998 (publikovaném zvlášť v Příručce NATO - Dokumentace). Plán akcí se konkrétně zaměřuje na tato témata:

- řízení zdrojů v obranných výdajích;
- průhlednost v obranném plánování a rozpočtech;
- přechod z odvodů na profesionální armádu;
- uzavírání základen;
- restrukturalizace zbrojního průmyslu včetně privatizace.

V otázkách obranného rozpočtu již proběhl plodný dialog mezi spojenci a partnerskými státy na důležitá témata, jakými jsou např. skladba obranného rozpočtu, analýza nákladů a přínosů zmenšování rezortu obrany, plánování a řízení programů národní obrany, legislativní dohled nad obrannými rozpočty, hospodářské aspekty volby mezi konskripční a profesionální armádou a úloha soukromého sektoru v obraně.

Hospodářské aspekty obranného rozpočtu a obranných výdajů zůstanou ústředními tématy ve spolupráci NATO s partnerskými státy. Zvlášť to bude zřejmě platit pro snahy v zemích NATO uplatnit na řízení obranných rozpočtů hospodářská měřítká. Několik příkladů oblastí, v nichž se nabízí zkušenost zemí NATO:

- nové zásady řízení, vycházející ze zkušeností v podnikatelském sektoru, směřující k ustavení obranných agentur odpovědných za zajištění spolehlivé dodávky zboží a služeb v mezích daného rozpočtu;
- vstup konkurence do obranných služeb ve formě smluvních dodávek, tržních testů a vnějšího financování;
- zlepšení metodiky omezování nákladů a přehodnocení priorit v souvislosti se zmenšováním dostupných zdrojů.

Hospodářská spolupráce je rovněž důležitá v podmínkách restrukturalizace zbrojního průmyslu. Zejména konverze zbrojního průmyslu představuje jednu ze specifických oblastí společného zájmu pro konzultace a spolupráci mezi NATO a Ruskem. Je to také oblast pro konzultace a spolupráci mezi NATO a Ukrajinou.

Na rozdíl od specializovaných finančních institucí nemá NATO mandát nebo prostředky na financování konkrétních programů hospodářské spolupráce. Aliance se však angažovala na podporu dialogu a výměny zkušeností s odborníky z partnerských zemí, podílejících se na řízení restrukturalizace.

Při rozvíjení tohoto typu spolupráce je stále zřejmější, že neexistuje žádný jednotný model

restrukturalizace zbrojního průmyslu. I když existují společné problémy a úkoly, je v zájmu každé země provádět vlastní specifickou politiku, odrážející její politické, sociální a hospodářské prostředí. Pro lepší pochopení tohoto dualismu a pro náležité poučení je kladen zvláštní důraz na analýzu praktických zkušeností z restrukturalizace obrany. Tato část práce spočívá ve studiích jednotlivých případů a staví na zkušenostech širokého okruhu příslušných úřadů, státních správ, managementu soukromých i veřejných podniků, místních a územních orgánů. Umožňuje také zvážit resortní a regionální rozměry restrukturalizace obrany.

Spolupráce v této oblasti se bude nadále soustřeďovat na praktické aspekty restrukturalizace a adaptace zbrojního průmyslu s přihlédnutím k regionálním rozdílům. Obecně řečeno, je třeba bedlivě sledovat vývoj na straně poptávky zbrojního trhu, jakož i reakce na straně nabídky formou restrukturalizace oboru a jejich hospodářské důsledky. Zbrojní průmysl navíc ztrácí svoji jedinečnost a stále více se musí sklánět před tržními silami. Proto je rovněž nezbytné analyzovat hospodářské dopady privatizace zbrojních podniků.

Bezpečnostní aspekty hospodářského vývoje jsou diskutovány na každoročním Ekonomickém kolokviu NATO a na dalších seminářích a pracovních setkáních. Ekonomické kolokvium, jehož se účastní odborníci z podnikatelských kruhů, vysokých škol, státních správ a mezinárodních organizací, skýtá rámec pro intenzivní výměnu myšlenek a zkušeností z hospodářské sféry. Mezi tématy diskutovanými na posledních ekonomických kolokviích byly sociální a lidské rozměry hospodářského vývoje a reformy v partnerských zemích, stav těchto reforem, jejich vliv na bezpečnost, jejich možnosti a omezení, a privatizace v partnerských zemích.<sup>5</sup>

### *VEŘEJNÁ INFORMOVANOST*

Odpovědnost za vysvětlení národní obranné a bezpečnostní politiky a role každé členské země v Alianci spočívá na jednotlivých členských vládách. Jaké metody mají být přijaty a jaké prostředky vyčlenit k informování veřejnosti o politice a cílech NATO je rovněž na rozhodnutí jednotlivých členských států a také se od jedné země ke druhé liší. Všechny vlády NATO uznávají jak demokratické právo svého lidu na informovanost o mezinárodních strukturách, které jsou základem jeho bezpečnosti, tak i nutnost udržovat ve veřejnosti pochopení a podporu národní bezpečnostní politiky.

Úlohou Informační a tiskové kanceláře NATO je doplňovat veřejné informační činnosti prováděné v jednotlivých zemích a poskytovat veškerou požadovanou pomoc, řídit každodenní styk organizace se sdělovacími prostředky a poskytovat informace k uspokojení zájmu o Alianci v nečlenských státech. Tento zájem z velké části vyplývá ze spolupráce a partnerství Aliance s

---

<sup>5</sup> Ekonomické fórum 1998 se zabývalo rolí státu v hospodářském vývoji a reformách v partnerských zemích se zvláštním zřetelem na otázky bezpečnosti a obrany. Sborník kolokvia je publikován každý rok v knižní podobě a lze jej získat z Informační a tiskové kanceláře NATO (distribuční jednotka). Sborník je rovněž publikován na Internetu (<http://www.nato.int>).

členskými státy Rady euroatlantické spolupráce (EAPC), z jejich zvláštních dvoustranných vztahů s Ruskem a jejího partnerství s Ukrajinou, jakož i z jejího rozvíjejícího se středomořského dialogu.

Navíc zaměření pozornosti světové veřejnosti na Bosnu a Realizační síly (IFOR) a posléze Stabilizační síly (SFOR) pod vedením NATO vyvolalo odpovídající nárůst informačních programů vysvětlujících úlohu NATO při ukončení konfliktu v bývalé Jugoslávii a vytváření podmínek pro budoucí stabilitu v regionu. Také ostatní události v Alianci, totiž zahájení programu Partnerství pro mír, restrukturalizace ozbrojených sil NATO a vnitřní transformace Aliance, posílení evropské identity v rámci Aliance, jakož i transformace NATO navenek, podnítily zvýšený zájem veřejnosti a vyvolaly potřebu poskytnout odpovídající informace.

S otevřením Aliance novým členům a zejména s procesem přistoupení tří nových členských států získala informační práce další závažný rozměr. V České republice, Maďarsku a Polsku stojí vlády před nutností neustále vysvětlovat své veřejnosti přínosy členství v NATO a zajistit podporu veřejnosti pro jejich budoucí účast v Alianci. Ve všech těchto zemích je znalost NATO, civilně-vojenských vztahů v Alianci a rozhodovacích postupů v Alianci dosud omezená a někdy i nepříznivě ovlivněná předcházejícím negativním obrazem, zakořeněnými postoji a nedostatkem spolehlivých informací. Informační a tisková kancelář NATO má proto zvláštní povinnost pomáhat těmto třem vládám a reagovat na zájem veřejnosti v těchto třech zemích všemi svými prostředky.

Hlavním záměrem tiskové a informační politiky Aliance je přispívat k veřejnému povědomí o skutečnostech týkajících se bezpečnosti a vybízet veřejnost k účasti v zasvěcené a konstruktivní debatě o bezpečnostních otázkách dne, jakož i o cílech budoucí politiky. Každý plán akcí a pracovní program realizace cílů hlavních iniciativ zemí NATO v posledních letech obsahoval také kapitoly zaměřené na informační požadavky při plnění těchto cílů. To je případ plánu akcí EAPC na léta 1998-2000, který přijali ministři zahraničních věcí států EAPC, pracovních programů Stálé společné rady NATO-Rusko a Komise NATO-Ukrajina, jakož i práce předpokládané v kontextu Středomořského dialogu NATO.

Programy spravované z informačního rozpočtu ústředí NATO sestávají z činností probíhajících v samotném ústředí NATO, akcí navenek pořádaných Informační a tiskovou kanceláří NATO, činností probíhajících pod hlavičkou vládních a nevládních organizací mimo působnost ústředí NATO, které však může Informační a tisková kancelář podpořit koncepčně, prakticky nebo finančně, a posléze z akcí pořádaných jinými organizacemi s přímou či nepřímou pomocí NATO. Hlavní činnosti v každé z těchto kategorií jsou uvedeny dále.

Kromě samotného NATO sehrávají i některé další organizace a úřady významnou úlohu při poskytování přístupu k informacím o tématech souvisejících s Aliancí, rozšiřují písemné materiály, využívají výhod elektronické komunikace přes internet a odpovídají na dotazy veřejnosti. Seznam těchto dalších institucí je dlouhý a zahrnuje jak národní, tak mezinárodní organizace. Z nich je třeba zmínit především:

- informační a tiskové úřady vlád členských států NATO, států EAPC a partnerských zemí;
- velvyslanectví členských států NATO, sloužící střídavě jako kontaktní zastupitelské úřady v hlavních městech partnerských zemí;
- národní parlamenty a NAA (Severoatlantické shromáždění), mezinárodní parlamentní fórum,

jehož posláním je prosazovat na parlamentní úrovni cíle a politiku Aliance; NAA má sídlo v Bruselu;

- národní atlantické rady, atlantické výbory a atlantická sdružení v členských nebo partnerských zemích, vytvořené jako osvětové nadace pro zlepšení znalostí a pochopení cílů a politiky Aliance;
- ústavy a nadace vytvořené na národní úrovni v různých zemích euroatlantického prostoru k prosazování politologického bádání a k vědeckému obohacení diskusí o bezpečnostních otázkách;
- informační kanceláře pro veřejnost při vojenských štábech Aliance, sídlící v různých členských státech;
- vzdělávací a školicí zařízení Aliance, jako například Vojenská škola NATO v Římě, Škola NATO (SHAPE) v Oberammergau, nezávislé instituce jako Marshallovo středisko v Oberammergau a národní vojenské instituce a školy;
- mezinárodní struktury seskupující národní články svých organizací, například Sdružení atlantické smlouvy (ATA), spojující atlantické výbory, rady a sdružení členských a partnerských zemí, a Mezispojenecká konfederace záložních důstojníků (CIOR), sdružující organizace záložních důstojníků z celé Aliance. ATA má malý sekretariát v Paříži a kontaktní adresu v Bruselu. Obdobně má CIOR styčnou kancelář v ústředí NATO v Bruselu.

Informační a tisková kancelář udržuje malou regionální informační kancelář v Reykjavíku na Islandu. Až na tuto výjimku neexistují regionální informační kanceláře NATO v členských státech. Vojenská velitelství náležející k integrované vojenské struktuře Aliance (viz Kapitola 12), umístěná v různých částech území Aliance, jakož i řada orgánů a organizací NATO umístěných mimo bruselské sídlo (viz Kapitola 13) představují významnou součást identity Aliance a slouží jako další kontaktní místa a zdroje informací.

V rámci rozsáhlého programu spolupráce s partnerskými zeměmi a zejména vztahů spolupráce NATO s Ruskem a Ukrajinou podnikla Severoatlantická rada kroky ke zlepšení přístupu k informacím o Alianci v těchto zemích. V roce 1995 schválila jmenování informačního zástupce do Moskvy, jenž působil ve stavu francouzského velvyslanectví, které bylo v té době kontaktním zastupitelským úřadem NATO v Rusku. Tato malá informační kancelář se poté v roce 1996 přestěhovala na německé velvyslanectví, když kontaktní úlohu převzalo Německo. K pozdějšímu datu se předpokládá otevření nezávislé informační kanceláře NATO v Moskvě.

V lednu 1998 bylo v prostorách ruského Ústavu vědeckých informací ve společenských vědách (INION) otevřeno nezávislé Dokumentační středisko NATO. S podporou NATO poskytuje středisko přístup k publikacím a dokumentům o bezpečnostních otázkách a také vydává bulletin (□NATO - fakta a komentáře□), určený akademickým a jiným zainteresovaným kruhům.

V roce 1996 bylo otevřeno informační a dokumentační středisko NATO v Kyjevě. Toto středisko, obsazené a financované Informační a tiskovou kanceláří, sídlí v Ukrajinském ústavu mezinárodních vztahů a skýtá jednak přístup k dokumentaci, jednak propojení na další informační činnosti včetně návštěv v NATO a seminářů pod záštitou NATO.

Adresy různých kanceláří a informačních středisek, uvedených v této kapitole, jsou otištěny na konci této příručky spolu s podrobnostmi o Integrované datové službě NATO, která poskytuje v celosvětovém měřítku elektronický přístup k informacím o NATO.

Komunikační nástroje používané Informační a tiskovou kanceláří NATO jak přímo, tak na podporu výše uvedených míst a zprostředkovatelů staví na konvenčních ústních a písemných formách poskytování informací a podpory dialogu. Kancelář spravuje rozsáhlý program návštěv, v jehož rámci uvádí každoročně až 20 000 tvůrců veřejného mínění do politického ústředí Aliance na briefinky a diskuse s experty z Mezinárodního sekretariátu, Mezinárodního vojenského štábu NATO a z národních delegací o všech aspektech práce a politiky Aliance.

Informační a tisková kancelář vydává řadu publikací od kompilací oficiálních textů a deklarací Aliance po periodika a neperiodické publikace, jež mají přispívat k poučené veřejné diskusi o závažných tématech bezpečnostní politiky.

Oficiální texty vydané Aliancí, obvykle ve formě komuniké a prohlášení pro tisk, jsou formálně sjednané dokumenty vyjadřující dohodnutou politickou orientaci členských států v konkrétních věcech nebo v souhrnu politických témat, jež jsou v průběhu roku periodicky přezkoumávány. Představují veřejný archiv Aliance a umožňují rekonstruovat proces tvorby politiky a vývoj rozhodování zpět až k politickým událostem či okolnostem, k nimž se vztahují. Všechny takové texty jsou zveřejňovány v obou oficiálních jazycích Aliance a často také v dalších jazycích.

Vedle těchto dokumentů napomáhá Informační a tisková kancelář rozšiřovat prohlášení vydaná generálním tajemníkem NATO, jenž je oficiálním mluvčím organizace, a jiné texty a projevy generálního tajemníka a dalších vysokých funkcionářů. Tyto dokumenty také pomáhají vysvětlovat politiku a skýtají vhled do jejích cílů a pohnutek.

Z pověření generálního tajemníka vydává Informační a tisková kancelář časopis zvaný NATO Review a celou řadu příruček, brožur, bulletinů a jiných informačních materiálů, které mohou přispět k veřejné osvětě. Tyto publikace jsou kromě obou oficiálních jazyků vydávány podle možností a potřeb ve všech jazycích užívaných v zemích NATO a nadto v mnoha jazycích partnerských zemí. NATO Review, která má v různých jazycích různé výrobní lhůty, vychází čtyřikrát až pětkrát do roka v šesti jazykových verzích a poněkud méně často v dalších čtyřech jazycích. Nová čísla vycházejí v jazycích tří států přizvaných do Aliance.

Některé publikace vydávané Informační a tiskovou kanceláří vycházejí pravidelně v ruštině a ukrajinštině a kdykoli je to možné, také v dalších jazycích střední a východní Evropy. Poslední vydání Příručky NATO vyšlo v sedmnácti jazycích a toto vydání vychází ve více než dvaceti jazycích.

Rozšiřování hlavních publikací NATO je obecně v péči národních orgánů jednotlivých států, i když mnoho jich také centrálně rozesílá NATO příjemcům, kteří požádali o zařazení na seznam adresátů NATO.

Rozšiřování písemných materiálů spočívá stále více na elektronických médiích. Většina informačních a dokumentačních materiálů NATO pro veřejnost je rozšiřována Integrovanou datovou službou NATO. Podrobnosti viz Dodatek 8, Zdroje dalších informací .

NATO má zvláštní vědecký program, popsáný v Kapitole 8, který vydává svůj zpravodaj a

má také vlastní řadu vědeckých publikací, které vydávají externě specializovaní nakladatelé na základě obchodních smluv.

V personálu Informační a tiskové kanceláře jsou také národní styční pracovníci odpovědní za správu informačních programů směřujících do jejich zemí. Tyto programy spočívají v organizaci návštěv v NATO, pořádání konferencí a seminářů na různých místech po celém území Aliance a v pomoci poslancům, vědcům, novinářům a jiným profesním skupinám v dané zemi při zprostředkování přístupu k požadovaným veřejně přístupným informacím. Styčná kancelář pro střední a východní Evropu plní obdobnou funkci při šíření informací v mnoha partnerských zemích. Na této činnosti se podílejí také národní styční pracovníci v zemích NATO.

Informační programy pro jednotlivé země mohou obsahovat také poskytování koncepční, praktické a omezené finanční podpory vhodných publikačních činností nevládních organizací v členských a partnerských zemích. Podobná pomoc může být poskytována také vládám partnerských zemí při přípravě a vydávání publikací zaměřených na informování veřejnosti o věcech souvisejících s NATO.

Na akademické půdě zahrnují informační činnosti NATO každoroční udílení stipendia Manfreda Wörnera, pojmenovaného po zesnulém generálním tajemníku NATO, a organizaci řady stipendií NATO-EAPC pro vědce z členských i partnerských zemí. Tato stipendia, která pomáhají jejich příjemcům hradit cestovní a studijní výlohy, jsou udílena každoročně na základě konkursu na doporučení nezávislé poroty ke studiu témat obecně souvisejících s oblastmi politiky NATO a se současnou politickou agendou Aliance.

V rámci programu akademického života je také periodicky poskytována podpora mnohonárodním konferencím na významná témata z bezpečnostní problematiky.

Zájem veřejnosti o politiku NATO a o přístup k příslušným informacím se projevuje jak přímo, tak prostřednictvím zpravodajského pokrytí událostí a skutečností souvisejících s NATO ve sdělovacích prostředcích. Proto je jednou z hlavních činností Informační a tiskové kanceláře práce s tiskem a podpora, kterou Tisková služba NATO poskytuje akreditovaným a jiným zpravodajům.

Briefingy a rozhovory vysokých funkcionářů pro tisk, tematické briefingy, přístup k fotografiím, zvukovým a obrazovým nosičům a služby elektronického přenosu - to vše je součástí snahy vyhovět potřebám sdělovacích prostředků celého světa. Velké události v Alianci, jako například schůzky na nejvyšší úrovni, přilákají do ústředí i více než tisíc novinářů a o všechny je třeba se postarat. Obdobné zdroje jsou mobilizovány také při velkých událostech mimo ústředí, například při ministerských schůzkách konaných v jiné zemi. Podporu novinářům poskytuje jak tisková, tak informační služba Informační a tiskové kanceláře, přičemž tisková služba se zaměřuje na okamžité a krátkodobé požadavky, zatímco informační služba zajišťuje přístup k širokému spektru podkladových informací, z nichž mohou novináři čerpat v delším časovém horizontu.

Tiskový mluvčí a Tisková služba působí v každodenním úzkém kontaktu s Kanceláří generálního tajemníka a pomáhají generálnímu tajemníkovi v jeho kontaktech se sdělovacími prostředky. Tisková služba také odpovídá za zprostředkování kontaktů mezi ostatními vysokými funkcionáři a sdělovacími prostředky a za akreditaci novinářů účastnících se tiskových akcí NATO. Tisková služba připravuje každodenně přehledy a rozborů mezinárodního tisku a přehledy

agenturního zpravodajství pro potřeby Mezinárodního sekretariátu, diplomatické mise národních delegací a styčné pracovníky působící v hlavním sídle. Informační styční pracovníci a personál Tiskové služby také zpracovávají přehledy národního tisku v členských a partnerských zemích pro potřeby generálního tajemníka a pomáhají při přípravě jeho oficiálních návštěv v těchto zemích.

Informační a tisková kancelář také spravuje knihovnu ústředí NATO, která slouží potřebám pracovníků národních delegací i mezinárodního personálu ústředí.

---

## **PROGRAMY A ČINNOSTI<sup>1</sup>**

---

**Spotřební logistika**

**Hlavní logistické funkce**

**Zbrojní plánování, spolupráce a standardizace**

**Sdělovací a informační systémy**

**Civilně-vojenská koordinace řízení leteckého provozu**

**Protivzdušná obrana**

**Plánování civilní ochrany**

**Vědecká spolupráce a problémy životního prostředí**

---

<sup>1</sup> Mnohé programy a činnosti uvedené v této kapitole uskutečňují organizace a agentury zřízené Severoatlantickou radou nebo Vojenským výborem NATO k výkonu konkrétních úkolů. Podrobnosti viz Kapitola 13.

---

## PROGRAMY A ČINNOSTI

---

### *SPOTŘEBNÍ LOGISTIKA*

Termín ☐logistika☐ je užíván k označení různých věcí v různých kontextech. I mezi zeměmi NATO jsou rozdíly v použití tohoto termínu a v tom, které kategorie podpory vojenských operací jsou považovány za složky logistiky. Podle definice NATO je logistika ☐věda o plánování a provádění pohybu a udržování vojsk.☐ Patří sem pět hlavních kategorií:

- konstrukce a vývoj, pořízování, uskladnění, doprava, údržba, evakuace a likvidace materiálu<sup>2</sup>;
- přeprava osob;
- pořízování, výstavba, údržba, provoz a likvidace zařízení;
- pořízování nebo poskytování služeb;
- lékařské a zdravotnické zabezpečení.

Uvedené kategorie se nevyhnutelně dotýkají velmi širokého okruhu služeb a povinností. V NATO jsou proto dále děleny z hlediska rozhodování i z hlediska organizačního na následující sektory:

- výrobní nebo pořízovací aspekty logistiky, které jsou v první řadě individuálním, národním úkolem a jsou vedeny na národní úrovni. Spolupráce a koordinace v rámci NATO nicméně existuje v celé řadě sfér, do značné míry pod hlavičkou Konference národních výzbrojních ředitelů (CNAD) a jejích podřízených orgánů. Organizačně jsou výrobní a pořízovací aspekty logistiky v NATO v zásadě úkolem Divize podpory obrany Mezinárodního sekretariátu na straně civilní a Divize logistiky, vyzbrojování a zdrojů Mezinárodního vojenského štábu na straně vojenské;
- spotřební nebo provozní aspekty logistiky, které jsou předmětem první části této kapitoly, spadají hlavně do úkolů Konference vyšších logistiků NATO a Výboru NATO pro produktovody. Výbor náčelníků vojenských zdravotnických služeb v NATO (COMEDS) má za úkol radit Vojenskému výboru v lékařských otázkách. Z organizačního hlediska spadá odpovědnost za spotřební či provozní aspekty logistiky pod Divizi bezpečnostních investic, logistiky a plánování civilní ochrany Mezinárodního sekretariátu. Na vojenské straně za ně odpovídá Divize Logistiky, vyzbrojování a zdrojů Mezinárodního vojenského štábu.

### **Logistická podpora strategické koncepce Aliance**

---

<sup>2</sup> Logistika má jak aspekt materiálový, tak i výrobní a pořízovací. Termín ☐materiál☐ zde znamená celou kategorii výzbroje, výstroje a materiálů, jež ozbrojené síly používají k výkonu svých funkcí.

Strategická koncepce Aliance, přijatá nejvyššími představiteli států NATO v listopadu 1991, klade důraz na mobilní a mnohonárodní povahu sil NATO a na potřebu pružné spojenecké logistiky k jejich podpoře. U vědomí, že zajištění logistické podpory, přestože jde v zásadě o národní úkol, musí být i kolektivním úkolem, má-li být dosaženo pružnosti, reagovala Konference vyšších logistiků NATO na zavedení nové strategické koncepce provedením analýzy hlavních charakteristik vojenské strategie NATO, struktur vojsk a jejich dopadů na logistické zásady a koncepce.

### **Logistické zásady a koncepce**

Nové logistické zásady a koncepce byly schváleny Výborem pro obranné plánování v roce 1992 v dokumentu známém jako MC 319. Posloužily jako odrazový můstek pro následné zpracování podrobnějších zásad a koncepcí ve vztahu k funkčním oblastem logistiky, jako je zdravotnické zabezpečení (MC326), zabezpečení hostitelskou zemí (MC334) a přesuny a doprava (MC336/1).

Zásady a koncepce zakotvené v MC 319 byly plně přehodnoceny ve světle praktických zkušeností získaných v mírových operacích pod vedením NATO. Revidovanou verzi schválila Rada v roce 1997 (MC319/1). Nové zásady a koncepce platí pro mírové, krizové a konfliktní situace a zahrnují i operace podle článku 5 Severoatlantické smlouvy, jakož i operace mimo článek 5<sup>3</sup>. Vztahují se také na operace v rámci koncepce Mnohonárodního úkolového seskupení sil (viz Kapitola 3) a operací pod vedením NATO za účasti nečlenských států.

### **Hlavní zásady**

#### ***Odpovědnost***

Členské státy a orgány NATO mají kolektivní odpovědnost za logistickou podporu mnohonárodních operací NATO. Každý vojenský velitel NATO určí logistické požadavky o koordinuje logistické plánování a podporu v oblasti své odpovědnosti.

#### ***Zajištění***

Jednotlivé státy musí zajistit individuálně nebo kolektivním ujednáním poskytnutí logistických prostředků na podporu sil přidělených k NATO v době míru, krize i konfliktu.

#### ***Pravomoc***

Vojenští velitelé NATO na příslušné úrovni potřebují mít dostatečnou pravomoc nad logistickými prostředky nutnými k tomu, aby mohli zaměstnat a udržovat svoje síly nejúčinnějším způsobem. Totéž platí pro velitele mimo kádr NATO, pokud velí mnohonárodním silám zařazeným v operaci pod vedením NATO.

#### ***Spolupráce a koordinace***

Spolupráce a koordinace mezi státy a orgány NATO má zásadní význam. Navíc musí logistická spolupráce mezi civilními a vojenskými sektory uvnitř států a mezi nimi vést k co

---

<sup>3</sup> Článek 5 Severoatlantické smlouvy se týká v první řadě odstrašení od použití síly proti členům Aliance a zakotvuje zásadu, že útok na kteréhokoli z nich je považován za útok na všechny. Činnosti Aliance nespádající pod článek 5 jsou souhrnně označovány jako operace mimo článek 5.

nejlepšímu využití omezených prostředků. Mechanismy spolupráce a vzájemná pomoc mezi státy při pořizování a využívání logistických prostředků mohou takto ulehčit břemena jednotlivých států.

Při zvažování rozsahu uplatnění jednotlivých forem spolupráce v oblasti spotřební logistiky s cílem umocnit tyto výhody se zkoumají možnosti integrované mnohonárodní logistické podpory, specializace úkolů, společného financování prostředků a uplatnění principu "vedoucího státu". Zvažuje se také potenciální role agentur NATO jako je například Agentura NATO pro údržbu a zásobování (NAMSA) (viz Kapitola 13), existuje-li předpoklad, že nabídnou úsporná řešení.

Potřeba koordinace logistické podpory se projevuje na mnoha úrovních a nemusí se omezovat na samotné NATO. Při operacích "mimo Článek 5<sup>3</sup>" může vzniknout potřeba rozšířit spolupráci na nečlenské státy a případně na Spojené národy, Západoevropskou unii, Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě a vhodné nevládní organizace.

### ***Kooperativní logistika***

Kooperativní logistiku lze definovat jako souhrn dvoustranných a mnohostranných mechanismů pro optimalizaci logistické podpory racionálním a koordinovaným způsobem. Cílem kooperativní logistiky v NATO je využít ekonomiky měřítka a dosáhnout tak úspor nákladů a vyšší účinnosti. Zájem o tyto možnosti roste v důsledku škrťů v obranných rozpočtech a stavech vojsk. Ve všech státech se vyhledávají úspornější metody zajištění potřebné podpory při vydržování vojsk.

Rozvoji mechanismů kooperativní logistiky v NATO napomáhá řada výrobních a logistických agentur, jež byly k tomu účelu zřízeny. Nejprůběžnější z nich je NAMSA, Agentura NATO pro údržbu a zásobování. Možnosti účinné kooperativní logistiky umocňuje využití moderních technik řízení a pořizování materiálu. Jedním příkladem je koncepce, kterou vyvinula NAMSA, známá jako Burza zásob a nárokováných prostředků (Stock Holding and Asset Requirements Exchange, SHARE). Jak jméno napovídá, jde o mechanismus sdílení nebo výměny zásob mezi uživateli účinným propojením mezi jejich konkrétními potřebami na jedné straně a disponibilitou odpovídajících prostředků na straně druhé.

### ***Mnohonárodní logistika***

Mnohonárodní logistika je významným multiplikátorem vojenské síly, který optimalizuje jednotlivé akce logistické podpory. Zahrnuje dvoustranná i mnohostranná ujednání, jež zvyšují využití nákladů na činnosti logistické podpory na národní úrovni i jejich celkovou účinnost. Tato ujednání mohou významně přispět k úspěchu plánovacích i realizačních aspektů logistických operací. Především řízení přesunů je logistická činnost, která volá po nadnárodním přístupu.

### **Hlavní logistické funkce**

#### ***Mobilita***

Účelné a včasné přesuny vojsk jsou předpokladem všech vojenských operací. Zajištění strategické mobility vojsk a materiálu poskytnutím dostatečných dopravních možností je často jedním z hlavních operačních požadavků. Zahrnuje také možné využití civilních prostředků a může se týkat přemístění velkých množství materiálu a výzbroje. Plánování a hodnocení kapacit a schopností může být proto rozhodující pro zajištění splnitelnosti měnících se politických a vojenských požadavků.

Ústředním místem pro otázky související se strategickou mobilitou v NATO je Poradní skupina pro přesuny a dopravu. Tento orgán byl vytvořen jako podskupina Konference vyšších logistiků NATO, aby prosazoval kooperativní přístupy k řízení přesunů, dopravy a mobility mezi vojenskými a civilními agenturami a mezi NATO a jeho členskými státy.

### ***Zabezpečení hostitelskou zemí***

Zabezpečení hostitelskou zemí znamená civilní a vojenskou pomoc, kterou hostitelský stát poskytuje v mírových, krizových i konfliktních situacích spojeneckým vojskům a organizacím nacházejícím se na jeho území nebo projíždějícím přes ně. Tato pomoc je založena na ujednáních mezi příslušnými úřady hostitelských států a □ vysílajících států □, případně NATO.

Zabezpečení hostitelskou zemí má zásadní význam pro udržování všech typů a kategorií vojsk. Ochranu ozbrojených sil, jakož i poskytování požadované logistické podpory a infrastruktury pro jejich přijetí, pohyb a nasazení upravují dvoustranné a mnohostranné dohody, vycházející z operačních požadavků NATO .

Pružnost, kterou potřebují mnohonárodní síly, vyžaduje, aby vojenští velitelé NATO formulovali požadavky na podporu hostitelské země, sjednávali jménem NATO memoranda o dorozumění a koordinovali přípravu příslušných dohod o podpoře hostitelské země. Stále rozmanitější charakter variant rozmístění navíc znamená, že plánování podpory hostitelské země musí být dnes více než v minulosti založeno na generickém přístupu.

### ***Zdravotnické zabezpečení***

Zdravotnické služby mají podstatný podíl na úspěchu vojenských operací ve formě prevence nemocí, jakož i rychlého léčení nemocných a zraněných a jejich brzkého návratu k povinnostem. Zdravotnické kapacity v oblasti umístění vojsk musí odpovídat jejich početnímu stavu a stupni rizika onemocnění či zranění. Zdravotnická zařízení musí také být na místě a provozuschopná ještě před začátkem vojenských operací. Výbor náčelníků zdravotnických služeb zemí NATO (COMEDS) radí Vojenskému výboru a je průsečíkem spolupráce v tomto oboru (viz Kapitola 13).

### ***Interoperabilita a standardizace v logistice***

Provozní interoperabilita přímo ovlivňuje bojeschopnost vojsk NATO, zejména tam, kde působí mnohonárodní útvary. Standardizace výzbroje, materiálů a postupů je tedy obecným multiplikátorem vojenské síly, který je nutno vzít v úvahu při konstrukci a výrobě systémů a vybavení. Minimální cíle, nutné pro zajištění bojeschopnosti, jsou interoperabilita základního vybavení, zaměnitelnost dodávaného materiálu a společné postupy. Tyto požadavky mají přímý dopad na logistickou podporu ve smyslu standardizovaného vybavení. Je třeba také zajistit dostatečnou pružnost, aby se operací pod vedením NATO mohly účastnit také nečlenské státy.

### ***Spotřební logistika a Partnerství pro mír***

Většina činností spotřební logistiky v pracovním programu Partnerství a v individuálních programech partnerství, jakož i ve dvoustranných programech schvalovaných na národní úrovni, spadá do těchto kategorií:

- týmové návštěvy v partnerské zemi k posouzení rozsahu možností logistické spolupráce v logistice a uspořádání logistických kursů;

- výměna informací, expertní poradenství, technická pomoc, logistické kursy, logistický příspěvek ke kursům udržování míru, logistická cvičení;
- formální kontakty, např. štábní jednání, semináře a pracovní setkání;
- sladování a standardizace koncepcí, politiky, postupů a jiných aspektů logistických struktur a systémů.

Všechny uvedené činnosti jsou podpořeny zasedáními hlavních orgánů NATO pro oblast logistiky za účasti partnerských zemí. To se například týká Konference vyšších logistiků NATO, která se schází dvakrát do roka s kooperačními partnery, a Výboru NATO pro produktovody, který se také dvakrát do roka schází s partnery. V obou případech jsou partneři zváni k účasti na schůzkách podřízených orgánů. Výbor náčelníků vojenských lékařských služeb států NATO se rovněž schází s partnerskými státy. Další podrobnosti ke každému z uvedených orgánů jsou popsány v Kapitole 13.

### ***Logistický kurs pro partnery***

Logistický kurs NATO pro partnery v současné době probíhá zároveň s logistickým kursem NATO v Cáchách (Německo). NATO i partnerské země nabízejí také různé jiné kursy v oborech logistika NATO, mírové operace OSN a NATO, plánování zdravotnické služby a civilně-vojenská spolupráce při plánování civilní ochrany. Obsah a frekvence kursů jsou přizpůsobeny poptávce.

### ***Cvičení Cooperative Support***

Toto mnohonárodní námořní cvičení se koná každoročně a jeho smyslem je uvést partnerské státy do spojeneckého pojetí logistické podpory mnohonárodních námořních operací. Zvažuje se podobné pozemní, resp. letecké cvičení.

### ***Technická podpora zemí PfP***

Agentura pro údržbu a zásobování NATO (NAMS) je pověřena poskytováním technické pomoci na základě úhrady výloh státům Partnerství pro mír. Původně měla tato pomoc povahu poradenství, postupně se však rozvine také do logistického řízení a operací.

Vedle těchto mnohonárodních činností existují dvoustranné logistické kontakty mezi NATO a jednotlivými partnerskými státy.

### ***Spotřební logistika a udržování míru***

Pozorovatelské a pořádkové operace, jimiž NATO podpořilo mírové iniciativy Spojených národů v bývalé Jugoslávii, zdůraznily význam spotřební logistiky v souvislosti s udržováním míru. Pod vedením logistiků působících v rámci konzultací o udržování míru vzniklo kompendium na téma □Poučení z logistické podpory mírových operací□.<sup>4</sup> Kompendium není formálně schváleným dokumentem a nemusí tedy nutně odrážet oficiální doktrínu NATO nebo jiné příspěvky k ní, prokázala se však jako užitečné vodítko, které může pomoci logistikům ve členských státech NATO i v jiných zemích při přípravě jejich vojsk na případnou podporu mírových operací. Většina jeho

---

<sup>4</sup> Výtisky kompendia v opraveném vydání z roku 1996 lze obdržet z Direktorátu logistiky Divize bezpečnostních investic, logistiky a civilní ochrany, NATO, 1110 Brusel.

obsahu platí stejnou měrou pro operace NATO i OSN. Změny zařazené v roce 1996 staví na zkušenostech získaných z operace Realizačních sil pod vedením NATO (IFOR) a odrážejí zprávy národních i mezinárodních institucí, ale také nevládních organizací, které se na logistické podpoře podílely.

### ***Výrobní a logistické organizace***

Severoatlantická rada vytvořila řadu výrobních a logistických organizací NATO (NPLO) k provádění konkrétních úkolů. Z nich se konkrétně spotřební logistikou zabývají Organizace NATO pro údržbu a zásobování (NAMSOC) a Organizace pro řízení středoevropských produktovodů (CEPMO) (viz Kapitola 13).

Další informace o spotřební logistice v rámci NATO lze nalézt v □Příručce logistiky NATO□, kterou vydal sekretariát Konference vyšších logistiků NATO a je k dispozici v Direktorátu logistiky, Divize SILCEP, NATO, 1110 Brusel.

## ***VÝZBROJNÍ PLÁNOVÁNÍ, SPOLUPRÁCE A STANDARDIZACE***

Odpovědnost za vyzbrojení a udržování ozbrojených sil spočívá na členských státech NATO. Záležitosti výzkumu, vývoje a výroby vojenské techniky jsou obecně rovněž organizovány jednotlivými státy v souladu s jejich národními požadavky a jejich závazky vůči NATO. Od založení Aliance se však v této oblasti rozvinula v NATO rozsáhlá koordinace a spolupráce, jejímž hlavním záměrem je prosazení standardizace výzbroje přinejmenším na úroveň interoperability. Úspěšná výzbrojní spolupráce skýtá praktickou ilustraci politických, vojenských a materiálních výhod kolektivní obrany a přispívá k soudržnosti Aliance tím, že ukazuje jednotu nezávislých svrchovaných států v zásadní oblasti. Žádá si dobře připravený a ukázněný přístup k plánování výzbroje, jenž skýtá prostor k využití možností účinnějšího rozdělování dostupných zdrojů pro výzkum, vývoj a výrobu. Závisí také na udržení silné průmyslové a technické základny v celé Alianci.

### **Výzbrojní spolupráce**

Spolupráce mezi zeměmi NATO v oblasti vyzbrojování je úkolem Konference národních výzbrojních ředitelů (CNAD), která se pravidelně schází, aby posoudila politické, hospodářské a vojenské aspekty vývoje a pořizování výzbroje pro vojska NATO. Práci konference podporují Výzbrojní skupiny pozemního vojska, letectva a námořnictva, které za ni odpovídají ve svých vojscích. CNAD a Vojenskému výboru radí a pomáhá Vědeckotechnická komise, která je integrovaným orgánem NATO pro obranný výzkum a technický rozvoj. Řídí program spolupráce v širokém spektru otázek obranného výzkumu a techniky. Pomoc ve výrobních otázkách poskytuje Poradní skupina NATO pro průmysl (NIAG), jež umožňuje CNAD využívat poznatků průmyslu při podpoře spolupráce mezi státem a průmyslem i mezi průmyslovými subjekty navzájem a pomáhá konferenci při zkoumání možností mezinárodní spolupráce. Další skupiny při konferenci, původně známé jako kádrové skupiny, později přejmenované na Partnerské skupiny CNAD, působí v oborech jako např. koncepce a praxe obstarávání a pořizování v resortu obrany, kodifikace, zajištění jakosti, zkušební a bezpečnostní kritéria pro munici a standardizace materiálu.

V rámci uvedené struktury byly vytvořeny pracovní skupiny a skupiny ad hoc pro podporu

spolupráce v různých oborech. Celková struktura umožňuje členským zemím volit výrobky a výzkumné projekty, na nichž si přejí spolupracovat. Zároveň umožňuje výměnu informací o národních výzbrojních programech a o technických a logistických otázkách, kde spolupráce může být k prospěchu jednotlivým státům i NATO jako celku.

V roce 1993 schválila Severoatlantická rada revidované koncepce, struktury a postupy pro zbrojní spolupráci NATO. Jejich cílem bylo posílit aktivní spolupráci ve výzbrojní oblasti, napřímit celkovou strukturu výborů CNAD, aby byla výkonnější a účinnější, a zaměřit práci CNAD na tyto hlavní oblasti:

- sladování vojenských požadavků v rámci celé Aliance;
- podpora základní bojové inteoperability;
- využívání možností spolupráce, jak je identifikovala CNAD, a snaha o zlepšení transatlantické spolupráce;
- vývoj nejdůležitějších zbrojních technologií včetně většího sdílení techniky.

V roce 1994 se CNAD dohodla na řadě opatření k praktické spolupráci se Západoevropskou výzbrojní skupinou (WEAG)<sup>5</sup>, která je prostředkem k rozšíření dialogu o transatlantických výzbrojních otázkách mezi evropskými a severoamerickými spojenci.

### **Plánování výzbroje**

V roce 1989 schválila Severoatlantická rada založení Systému plánování konvenční výzbroje (CAPS). Smyslem tohoto systému je poskytnout vodítko CNAD a orientaci jednotlivým státům, jak nejlépe individuálně i kolektivně vyhovět vojenským požadavkům Aliance v národních výzbrojních programech, jak sladit dlouhodobé výzbrojní plány a jak vyhledávat budoucí možnosti zbrojní spolupráce v rámci celé Aliance.

Výsledkem tohoto plánovacího procesu je řada doporučení, která vydává každé dva roky Výbor pro revizi konvenční výzbroje NATO z pověření CNAD. Doporučení mají za účel odstranit zbytečnou duplicitu snah o uspokojení vojenských potřeb Aliance, poskytnout rámec pro výměnu informací a sladění operačních požadavků v rámci výzbrojních skupin CNAD a zavést racionálnější a úspornější metody zbrojní spolupráce a obranného pořízování.

V současné době probíhá revize postupů plánování výzbroje NATO se zvláštním zřetelem na struktury a postupy v CNAD.

### **Standardizace**

---

<sup>5</sup> V letech 1976-1992 existovala Skupina pro nezávislý evropský program (IEPG), která byla fórem pro evropské členské státy NATO k diskusi a formulování politiky zaměřené na větší spolupráci při pořízování výzbroje. IEPG byla rozpuštěna koncem roku 1992, kdy byly její funkce převedeny do Západoevropské unie (ZEU). Od té doby se těmito otázkami zabývá Západoevropská výzbrojní skupina (WEAG) v rámci ZEU.

Standardizace v silách NATO je zásadním příspěvkem k účinné operační součinnosti vojenských sil Aliance a skýtá možnost lepšího využití ekonomických zdrojů. V mnoha různých oborech je proto vyvíjeno značné úsilí o zlepšení spolupráce a odstranění duplicity ve výzkumu, vývoji, výrobě, pořízování a zabezpečení obranných systémů. Vojenská agentura NATO pro standardizaci v součinnosti s Konferencí národních výzbrojních ředitelů a dalšími zúčastněnými orgány vyvíjí a vyhlašuje standardizační dohody NATO pro postupy a systémy a pro komponenty zařízení, známé jako STANAGs.

Formulace, sjednávání, uplatnění a dodržování norem pro zařízení a postupy používané v celém NATO jsou významným příspěvkem k soudržnosti Aliance a k účinnosti její obranné struktury. I když standardizace významně zasahuje do mnoha různých oblastí, hlavním fórem pro otázky standardizační politiky je Organizace pro standardizaci NATO (NSO), která prosazuje zařazení standardizace jako nedílné součásti plánování v Alianci a působí jako koordinátor mezi vyššími orgány NATO, které jsou konfrontovány s požadavky na standardizaci. NSO byla založena v roce 1995, aby dala nový impuls práci Aliance na zlepšení koordinace spojeneckých standardizačních koncepcí a programů v materiální, technické a operační oblasti. Podrobnosti jsou uvedeny v Kapitole 13.

### *SPOJOVACÍ A INFORMAČNÍ SYSTÉMY*

Otázky konzultací, velení a řízení jsou v NATO známy pod souhrnným označením □C3□(consultations, command and control). Organizace NATO pro konzultace, velení a řízení (NC3O - viz Kapitola 13) odpovídá za to, aby v rámci celého NATO byl nákladově úsporný, interoperabilní a bezpečný mechanismus zajištění politických konzultací na vysoké úrovni a velení a řízení vojsk. Tuto možnost skýtá Spojovací a informační systém (CIS), který pokrývá celé území NATO a propojuje hlavní sídlo NATO v Bruselu, všechna velitelství integrované struktury vojenského velení, hlavní města států a nejvyšší úrovně jejich vojenského velení. Systém má rozhraní s národními pevnými a mobilními sítěmi. Vytváří se také zabezpečená síť pro politické konzultace se státy zúčastněnými v Radě euroatlantického partnerství (EAPC).

NC3O sestává z politického orgánu, Komise NATO pro konzultace, velení a řízení (NC3B) s podřízenou strukturou odpovědnou za zabezpečení mnohonárodních programů spolupráce a standardizačních činností v rámci C3, koordinaci mnohonárodních i národních programů pořízování, hrazených ze společných prostředků NATO, a poskytování služeb na podporu operačního výzkumu. Komise je poradním orgánem Severoatlantické rady a Výboru pro obranné plánování, jakož i Vojenského výboru ve všech otázkách souvisejících s její náplní.

Ke struktuře NC3O náležejí dvě agentury. Agentura NATO C3 (NC3A) provádí centrální plánování, inženýring a integraci, a řídí technické zabezpečení a konfiguraci systémů C3 v NATO. Služba také poskytuje vědeckotechnické poradenství a zabezpečení hlavním velitelům NATO a dalším orgánům ve věcech souvisejících s operačním výzkumem, hlídkováním, velením a řízením vzdušného prostoru, a také technické zabezpečení cvičení a operací.

Agentura pro provoz a zabezpečení NATO CIS (NACOSA) provozuje a udržuje Sdělovací a informační systém NATO a jeho podpůrnou strukturu spolu s podřízenými řídicími prvky.

## *CIVILNĚ-VOJENSKÁ KOORDINACE ŘÍZENÍ LETECKÉHO PROVOZU*

V roce 1955 založila Severoatlantická rada Výbor pro koordinaci evropského vzdušného prostoru (CEAC). V roce 1998 byl výbor přebudován na Výbor NATO pro řízení leteckého provozu (NATMC).

Úkolem výboru je zajištění plné koordinace všech civilních i vojenských požadavků na vzdušný prostor nad územím šestnácti států NATO. Spadá sem realizace velkých vzdušných cvičení, sladění systémů a postupů řízení leteckého provozu a sdílení spojovacích kmitočtů. Práce výboru se účastní také pozorovatelé z Mezinárodní organizace civilního letectví, Mezinárodního sdružení letecké dopravy a Evropské organizace pro bezpečnost letecké navigace (EUROCONTROL). V kontextu nových úkolů Aliance, například udržování míru, skýtá tedy výbor jedinečné spojení mezi vojenskými orgány NATO odpovědnými za koordinaci rozsáhlých pohybů vojenských letounů a civilními organizacemi řízení vzdušného prostoru.

V posledních letech růst civilního leteckého provozu a zpoždění způsobená nedostatečnou kapacitou zařízení řízení leteckého provozu a provozu letišť pro provoz ve špičkových hodinách v mnoha částech Evropy přesvědčily o nutnosti účinné koordinace mezi civilními a vojenskými orgány, aby byla zajištěna možnost rozumného sdílení vzdušného prostoru všemi jeho uživateli. Navíc je zde také potřeba zajistit technicky možnost vojenských účastníků udržet si požadovaný stupeň compatibility s různými prvky systému řízení leteckého provozu, které do budoucna plánují zavést civilní účastníci. Proto, a zejména s ohledem na současné snahy o zavedení celoevropské integrace řízení leteckého provozu, je výbor zastoupen na různých mezinárodních fórech. Je účastníkem Evropského programu sladění a integrace řízení leteckého provozu, schváleného ministry dopravy Evropské konference o civilním letectví.

Protože výměna názorů na řízení vzdušného prostoru představuje část rozvíjející se spolupráce mezi NATO a jeho partnery, výbor se také aktivně podílí na spolupráci s nimi. Od roku 1991 se periodicky konají schůzky o civilně-vojenské koordinaci leteckého provozu za účasti vysokých zástupců členů NATO a jiných evropských států. V květnu 1992 se státy střední a východní Evropy a střední Asie, zastoupené v Radě severoatlantické spolupráce (později nahrazené Radou euroatlantické spolupráce) zúčastnily semináře na toto téma společně se zástupci zemí NATO, vojenských orgánů NATO a pěti mezinárodních organizací působících v tomto oboru.

Od listopadu 1992 byli kooperační partneři zváni k účasti na plenárních zasedáních výboru při projednávání civilně-vojenského rozměru integrace střední a východní Evropy do západoevropských strategií řízení leteckého provozu. Počátkem roku 1994 byly k práci výboru přizvány také další evropské neutrální země. Tak se výbor stal jedinečným fórem pro koordinaci mezi civilními a vojenskými uživateli veškerého vzdušného prostoru nad kontinentální Evropou, jak uznala Evropská konference o civilním letectví.

Program Partnerství pro mír dovádí konkrétní spolupráci v tomto oboru ještě dále, zejména s ohledem na koordinaci vzdušných cvičení. Pravidelná plenární a pracovní zasedání jsou nyní součástí kooperačních činností ve vztahu k řízení leteckého provozu, jak předpokládá pracovní program Partnerství. S rozšířením Partnerství pro mír lze do příštích let očekávat také značné

rozšíření a prohloubení činnosti výboru v tomto oboru.

Řízení a kontrola vzdušného prostoru je součástí té kapitoly plánu akcí EAPC na léta 1998-2000, kde jsou vyjmenovány dohodnuté obory spolupráce v rámci programu Partnerství pro mír. Spolupráce ve vztahu k letové bezpečnosti a řízení a kontrole vzdušného prostoru se také předpokládá v rámci vztahů NATO s Ruskem a partnerství NATO s Ukrajinou.

### *PROTIVZDUŠNÁ OBRANA*

Výbor NATO pro protivzdušnou obranu (NADC) má za úkol radit Severoatlantické radě a Výboru pro obranné plánování ve všech aspektech protivzdušné obrany včetně taktických střel. Pomáhá členským státům sladovat své národní činnosti s mezinárodním plánováním v oblastech velení a řízení vzdušného prostoru a zbraní protivzdušné obrany. Protivzdušná obrana Kanady a Spojených států je koordinována v rámci Severoamerického systému protivzdušné obrany (NORAD).

V roce 1994 zahájil NADC dialog s kooperačními partnery pod záštitou Rady severoatlantické spolupráce (NACC) s cílem podpořit vzájemné porozumění a důvěru v otázkách společného zájmu v oblasti protivzdušné obrany. Rozvoj programu Partnerství pro mír, který dále rozšiřuje spolupráci v této oblasti, zahrnuje informativní schůzky odborníků na protivzdušnou obranu a plnění Programu kooperativní protivzdušné obrany. Dialog pokračuje v rámci Rady euroatlantického partnerství (EAPC), která vystřídala NACC, a v kontextu rozšířeného programu Partnerství pro mír.

Účinná protivzdušná obrana je pro bezpečnost Aliance zásadní. Zajišťuje ji složitý systém, který umožňuje detekci, zaměření a zničení letounů a taktických střel zbraňovými systémy z moře nebo ze země anebo stíhacími letouny. Velitelská a řídicí struktura umožňující protivzdušnou obranu sestává z dosavadního Pozemního prostředí protivzdušné obrany NATO (NATO Air Defence Ground Environment, NADGE, nyní Organizace NATO pro řízení Systému velení a řízení vzdušného prostoru, NACMO) se stanovišti rozloženými od severního Norska po východní Turecko, Zdokonaleného pozemního prostředí protivzdušné obrany Spojeného království (Improved UK Air Defence Ground Environment, IUKADGE) a Portugalského systému velení a kontroly vzdušného prostoru (Portuguese Air Command and Control System, POACCS). Tyto systémy integrují různá stanoviště, která jsou vybavena moderními radary a systémy zpracování a zobrazení dat a propojena moderními digitálními spoji.

Mnohé ze současné struktury protivzdušné obrany bylo financováno ze společných prostředků prostřednictvím Programu bezpečnostních investic NATO (dříve zvaného Program infrastruktur - viz Kapitola 9) a významná část příštího systému, označovaného jako Systém velení a řízení vzdušného prostoru (ACCS), bude financována obdobně. ACCS je konstruován tak, aby kombinoval taktické plánování, úkolování a výkon veškeré protivzdušné obrany, vzdušné útočné a podpůrné operace. Jeho záběr je tedy daleko širší než pouhá protivzdušná obrana. Je zaváděn pod dozorem Organizace pro řízení NATO ACCS a první operační funkce nabídne v prvních letech příštího století.

Koncem osmdesátých let byla zesílena schopnost včasné výstrahy získáním skupiny letounů NATO E-3A pro Letecký systém výstražný a řídicí systém (AWACS). Vybavení skupiny je v současné době zlepšováno podle modernizačních programů řízených Organizací NATO pro řízení programu AEW&C. Tyto letouny, které vlastní a provozuje NATO, společně s letouny E-3D, které vlastní a provozuje Spojené království, tvoří Vzdušné síly včasné výstrahy NATO. Letectva Francie a Spojených států mají rovněž letouny E-3, které jsou interoperabilní s protivzdušnou obranou NATO.

Výbor NATO pro protivzdušnou obranu prostudoval nabídku Spojených států na sdílení informací včasné výstrahy o startech taktických balistických střel a revidoval Program protivzdušné obrany Aliance. Ten se stal Rozšířeným programem protivzdušné obrany Aliance a zahrnuje opatření k přizpůsobení struktur protivzdušné obrany NATO změněné bezpečnostní situaci a odpovídajícím změnám v požadavcích Aliance na zvládání krizí. Obsahuje také opatření pro zařazení mnohonárodního výcviku a pro zvážení možného využití námořních prostředků v kontinentální protivzdušné obraně, jakož i možné posílení snadno přepravitelnými prvky protivzdušné obrany. Navíc, protože taktické střely jsou dnes součástí výzbroje mnoha zemí, Aliance rovněž zkoumá možnosti uplatnění protiopatření k těmto systémům.

V CNAD začíná práce na vývoji Pozemní pozorovací služby Aliance, která doplní službu AWACS a poskytne účinný systém na pomoc vojenským operacím v kontextu rozšířené protivzdušné obrany (např. konvenční protivojсковé operace), udržování míru a zvládání krizí.

### *PLÁNOVÁNÍ CIVILNÍ OCHRANY*

Plánování civilní ochrany v NATO spočívá v přípravě kolektivních plánů systematického a účinného využití civilních zdrojů Aliance na úrovni národní i NATO na podporu strategie Aliance. Účelem plánování civilní ochrany je ochrana zranitelných moderních společností před následky mimořádných situací (během krize, války nebo míru, např. katastrofy).

Přestože plánování zásahů při civilních mimořádných situacích je národním úkolem a civilní prostředky zůstávají pod národní správou, bylo již dávno uznáno, že plány šestnácti jednotlivých států budou efektivnější, budou-li koordinovány a zaměřeny ke společnému cíli. Proto bylo ustaveno devět technických komisí a výborů pro plánování civilní ochrany, podřízených Vyššímu výboru pro plánování civilní ochrany (SCEPC), které odpovídají za plánování v těchto oborech:

- evropská vnitrozemská povrchová doprava
- námořní lodní doprava
- civilní letectví
- ropné plánování
- výživa a zemědělství
- připravenost hospodářské sféry
- civilní spoje
- ochrana obyvatelstva

- zdravotní plánování.

Členy všech těchto komisí a výborů jsou odborníci přizvaní z příslušných ministerstev nebo z příslušných oborů hospodářství v jednotlivých členských zemích. Každý výbor se zpravidla schází dvakrát do roka, avšak pracovní skupiny nebo technické výbory ustavené hlavními výbory se ve většině případů scházejí častěji.

Celkovou koordinaci mezi jednotlivými obory plánování zajišťuje Vyšší výbor pro plánování civilní ochrany (SCEPC), který je přímo odpovědný Severoatlantické radě. Stálému zasedání tohoto výboru, v němž jednotlivé státy zastupují členové stálých národních delegací při NATO, předsedá ředitel plánování civilní ochrany.

Aby byla zajištěna plná a aktivní účast všech členských států v projednávání plánů civilní ochrany, schází se SCEPC dvakrát do roka na plenárním zasedání. Při těchto příležitostech jsou národními zástupci vedoucí jednotlivých národních organizací pro plánování civilní ochrany. Plenárním zasedáním předsedá asistent generálního tajemníka pro bezpečnostní investice, logistiku a plánování civilní ochrany.

Celkové vedení činností Aliance v oblasti plánování civilní ochrany jak na národní úrovni, tak na úrovni NATO vykonávají ministři zahraničních věcí, kteří každé dva roky schvalují ministerské směrnice, v nichž stanovují priority a zaměření práce pro nadcházející dvouleté období.

Současné činnosti v plánování civilní ochrany se soustřeďují na

- zvládání krizí
- civilně-vojenskou spolupráci
- ochranu obyvatelstva
- činnosti Partnerství pro mír.

Tyto priority se odrážejí v činnostech SCEPC a v pracovních programech všech devíti plánovacích komisí a výborů.

### **Činnosti plánování civilní ochrany v rámci Partnerství pro mír**

NATO a partnerské země pracují různými způsoby v tempu a rozsahu, jež určují jednotliví partneři, na zvyšování průhlednosti v tvorbě obranných rozpočtů, prosazování demokratického řízení ministerstev obrany, provádění společného plánování a společných cvičení a na rozvoji schopností součinnosti se silami NATO v různých oblastech. Plánování civilní ochrany bylo v popředí PfP již od jeho počátku. V odpověď na zájmy a priority partnerů se programy PCO podstatně rozrostly a nyní tvoří jeden z nejdůležitějších oborů spolupráce v rámci PfP.

Prioritami činností PfP v oblasti PCO jsou legislativa a zvládání krizí, civilně-vojenská spolupráce, prevence katastrof a humanitární pomoc.

Tyto priority dobře odpovídají celkovým prioritám stanoveným ministry zahraničí států NATO v ministerských směrnicích PCO. Činnosti se skládají ze schůzek, seminářů a pracovních setkání, cvičení a výcviku. Všechny 28 partnerských zemí se již alespoň některých těchto činností zúčastnilo. Celkem se od roku 1994 zúčastnilo více než 7000 civilních i vojenských zástupců z

různých úrovní místních, územních i ústředních orgánů a také z nevládních organizací.

Těchto činností se účastní také velký počet jiných mezinárodních organizací. Jsou mezi nimi Rada Evropy, Evropská unie, Mezinárodní agentura pro atomovou energii, Mezinárodní federace společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce, Úřad OSN pro koordinaci humanitárních záležitostí (UNOCHA), UNESCO, UNHCR a ZEU.

Připravenost na katastrofy a ochrana obyvatelstva jsou společné prvky ve většině činností PfP. Vztahují se k situacím jako jsou letecká neštěstí, laviny, chemické havárie, zemětřesení, záplavy, jaderné havárie a přeprava nebezpečných nákladů. Velká část těchto činností probíhá v rámci podpory Úřadu Spojených národů pro koordinaci humanitární pomoci a jeho Projektu využití prostředků obrany a civilní ochrany pro pomoc při katastrofách (MCDA).

Po rozšíření praktické spolupráce a zvýšení účasti partnerských zemí na rozhodování v rámci EAPC připravil Vyšší výbor pro plánování civilní ochrany na společném zasedání s partnerskými zeměmi plány na Euroatlantický potenciál reakce na katastrofy, sestávající z Euroatlantického koordinačního střediska reakce na katastrofy (EADRCC) a Euroatlantické jednotky reakce na katastrofy. Založení EADRCC bylo 29.května 1998 schváleno ministry EAPC. Středisko bylo následně využito při koordinaci podpory (především leteckého mostu), kterou EAPC poskytla humanitárním operacím UNHCR v Albánii.

### **Koordinace NATO a Ruska v plánování civilní ochrany**

Spolupráce NATO a Ruska v tomto oboru začala v prosinci 1991, kdy Severoatlantická rada uložila Vyššímu výboru pro plánování civilní ochrany napomáhat při koordinaci dopravy humanitární pomoci do tehdejšího Sovětského svazu. V následujících měsících poskytla humanitární spolupráce NATO a Ruska v různých nástupnických státech bývalého Sovětského svazu pevný základ pro následné činnosti mezi NATO a Ruskem. Rozvinula se spolupráce mezi strukturami NATO pro PCO a ministerstvem pro civilní ochranu, mimořádné situace a odstraňování následků přírodních pohrom Ruské federace (EMERCOM), přičemž obě strany významně podporují Úřad OSN pro koordinaci humanitární pomoci a jeho projekt MCDA. Úvodní pracovní seminář v tomto oboru se konal v prosinci 1992 v ústředí NATO. Od té doby vykonalo jak NATO, tak Rusko velký kus práce.

20.března 1996 ruské EMERCOM a NATO podepsaly v Moskvě Memorandum o dorozumění o plánování civilní ochrany a připravenosti na katastrofy. To zavazuje obě strany zvýšit svoje úsilí a podporu praktické spolupráce a vzájemné pomoci při přípravě a reakci na katastrofy. Obě strany nyní zvažují návrhy na spolupráci při podpoře operací UNOCHA v případě velké katastrofy.

Ve dnech 22-23.dubna 1997 uspořádal moskevský EMERCOM v rámci Partnerství pro mír (PfP) symposium na vysoké úrovni o plánování civilní ochrany na téma Humanitární úkoly příštího století. Symposium se konalo při příležitosti plenárního zasedání SCEPC za účasti kooperačních partnerů, které proběhlo v Moskvě ve dnech 24-25.dubna, což bylo poprvé, kdy se symposium SCEPC konalo mimo země NATO. Bylo to také poprvé, kdy se vyšší výbor NATO sešel k formálnímu zasedání v Ruské federaci.

Po podpisu Zakládajícího aktu o vzájemných vztazích, spolupráci a bezpečnosti mezi NATO

a Ruskou federací 27.května 1997 v Paříži a po vytvoření Stále společné rady NATO-Rusko byla vytvořena expertní skupina pro připravenost k civilní ochraně a pomoc při katastrofách, která stanovila oblasti budoucí práce. Skupina dohlíží na plnění Memoranda o dorozumění NATO-Rusko. Příkladem prací, které byly následně zahájeny, je pilotní projekt Stále společné rady Využití satelitní techniky při zvládání katastrof.

### **Spolupráce NATO a Ukrajiny**

Spolupráce NATO a Ukrajiny v plánování civilní ochrany začala v roce 1995 po silných deštích a rozvodnění řek Udaj a Doněc na východní Ukrajině. Zápavy vyřadily a zčásti zničily čistírnu kanalizačních vod města Charkova s následným vážným znečištěním rozvodů vody pro zhruba dvomilionové město. Direktorát plánování civilní ochrany NATO koordinoval pomoc členských a partnerských zemí NATO při překonávání této situace.

V roce 1996 byla Ukrajina prvním hostitelem zasedání Rady pro plánování civilní ochrany mimo NATO. Při příležitosti cvičení *„Karpatská bezpečnost 96“* se ve Lvově sešel Výbor NATO pro ochranu obyvatelstva s kooperačními partnery. Úspěšná spolupráce mezi direktorátem plánování civilní ochrany NATO a ministerstvem pro mimořádné události a ochranu obyvatelstva před následky černobylské havárie připravila cestu pro konání semináře *„Letecká zdravotnická evakuace a záchranné operace v mimořádných situacích“* v Kyjevě v září 1997.

Spolupráce v oborech plánování civilní ochrany a připravenosti na katastrofy je klíčovou položkou Charty NATO-Ukrajina, podepsané v červenci 1997 v Madridu. Memorandum o dorozumění v této oblasti bylo s NATO podepsáno 16.prosince 1997.

## *VĚDECKÁ SPOLUPRÁCE A PROBLÉMY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ*

### **Vědecký program NATO**

Vědecká spolupráce v NATO spadá do kompetence Výboru NATO pro vědu. Výbor pro vědu odpovídá za Vědecký program NATO, v jehož rámci je podporována spolupráce mezi vědci ze zemí NATO a vědci v partnerských zemích EAPC, a to jak v základním výzkumu, tak ve vybraných prioritních oborech.

Vědecký program podporuje tyto typy činností: granty na výzkumnou spolupráci (Collaborative Research Grants, CRG), propojovací granty (Linkage Grants, LG), odborné cesty (Expert Visits, EV), granty na síťovou infrastrukturu (Network Infrastructure Grants, NIG), ústavy specializovaných studií (Advanced Study Institutes, ASI) a semináře specializovaného výzkumu (Advanced Research Workshops, ARW). Podpora těmito činnostem je poskytována jak v základním výzkumu, tak v určitém počtu *„prioritních oblastí“*, které se čas od času mění. Činnosti musí být prováděny ve spolupráci mezi vědci ze zemí NATO a z partnerských zemí.

Podpora projektům aplikovaného průmyslového a ekologického výzkumu a vývoje v partnerských zemích ve spolupráci s kolegy ze zemí NATO je poskytována také v rámci programu Věda pro mír (SfP). Účelem tohoto programu je podpora takových projektů aplikované vědy a techniky v partnerských zemích, které souvisejí s problematikou výroby, životního prostředí nebo bezpečnosti.

Podporovány jsou také vědecké stáže; přesná kritéria výběru se v jednotlivých zemích liší, obecně jsou však tato stipendia k dispozici jak vědcům z partnerských zemí, tak ze zemí NATO.

Původ vědecké spolupráce v NATO sahá až k doporučením Výboru tří o nevojenské spolupráci v NATO z roku 1956. Tento výbor „tří moudrých“ (ministři zahraničí Lange z Norska, Martino z Itálie a Pearson z Kanady) konstatovali, že vědeckotechnický pokrok má tak zásadní význam pro budoucnost atlantického společenství, že členové NATO musí zajistit využití každé možnosti plodné spolupráce. Přijetím zprávy následné Pracovní skupiny pro vědeckotechnickou spolupráci schválili předsedové vlád Aliance na své schůzce v prosinci 1957 ustavení Výboru NATO pro vědu. Výbor pro vědu se poprvé sešel v březnu 1958.

Vědecký program se během 30 let rozvíjel na dvou pilířích, vědeckých kvalitách a atlantické solidaritě, a od počátku byl určen k podpoře spolupráce mezi jednotlivými vědci spíše než k financování výzkumu nebo institucí. Byly vytvořeny takové kooperativní mechanismy podpory a metody řízení, aby stimulovaly spolupráci mezi vědci v zemích NATO s cílem zlepšit výměnu informací, což je základní předpoklad vědeckého pokroku. V posledních letech poskytuje program stále větší možnosti spolupráce s partnery NATO v Radě euroatlantického partnerství. V roce 1998 rozhodl Výbor pro vědu po rozsáhlé revizi programu, že do budoucna bude program napomáhat vědecké spolupráci pouze mezi vědci ze zemí NATO a jejich kolegy v partnerských zemích včetně zemí zúčastněných ve Středomořském dialogu.

Dnes se každoročně účastní vědeckého programu NATO zhruba 13 000 vědců z členských a partnerských zemí jako stipendisté, účastníci setkání nebo jako hodnotitelé a členové poradních panelů. Několik příkladů z bohatství podpořených témat: Biomonitorování znečištění kovy na baltském pobřeží Polska (grant na výzkumnou spolupráci - Polsko a Spojené království), Novosibirsk - možnosti rozvoje regionální inovační politiky (grant na výzkumnou spolupráci - Rusko a Spojené království), Otázky koncepce a řízení provozu národní výzkumné a vzdělávací sítě (seminář specializovaného výzkumu v Jaroslavl - Rusko), Soustavy mnohohoduhových zkoušek pro hodnocení půdní kvality v bývalých vojenských prostorech (propojovací grant - Belgie, Rusko, USA), a Vysokorychlostní tření atomových vah (propojovací grant - Francie, Ukrajina, USA).

Výbor pro vědu se schází třikrát do roka a jednou do roka spolu s partnery z Rady euroatlantického partnerství. Výboru v jeho práci při hodnocení a výběru žádostí o podporu pomáhají poradní panely, jejichž členové jsou jmenováni z vědců zemí NATO. Rámec práce výboru je dán Plánem akcí EAPC.

### **Výbor pro problémy moderní společnosti, CCMS**

Ekologické problémy, před nimiž stojí mezinárodní společenství, uznala Aliance v roce 1969 ustavením Výboru pro problémy moderní společnosti (CCMS), jehož úkolem bylo reagovat na obavy o životní prostředí. Členské státy se prostřednictvím tohoto výboru zúčastnily četných iniciativ, využívající potenciálu, který Aliance skýtá pro spolupráci při řešení problémů ovlivňujících životní prostředí a kvalitu života.

Pod záštitou výboru byly přijaty projekty v oborech jako znečištění životního prostředí, hluk, problémy urbanizace, energetika a zdravotnictví, a zejména ekologické souvislosti obrany. Jako příklady lze uvést pilotní studie na téma „Ekologické předpoklady obrany“, jejichž výsledkem jsou

směrnice pro ekologickou výuku a zásady, které přijala Severoatlantická rada, □ Ekologické aspekty využití zrušených vojenských prostorů □ na podporu partnerů při konverzi zrušených výcvikových prostorů na civilní využití, □ Ekologická bezpečnost v mezinárodním kontextu □ a □ Ekologické řídicí systémy ve vojenském sektoru. □

Práci komise charakterizují dva významné přístupy, totiž že musí vést ke konkrétním akcím a že její výsledky musí být zcela otevřené a přístupné mezinárodním organizacím či jednotlivým zemím celého světa. U každého z přijatých projektů se jeden nebo více států ujalo vedení, což znamená převzetí odpovědnosti za plánování a financování práce, koordinaci provedení, přípravu potřebných zpráv a zajištění návazných akcí.

Od roku 1996 zavedl výbor nové nástroje pro spolupráci v rámci Programu CCMS. Mezi nimi jsou 6-18 měsíční projekty, zaměřené na konkrétní témata, a pracovní semináře pro šíření informací v dobře definovaných oborech. V tomto kontextu byly dokončeny dva projekty: □ Příprava ekologické příručky □ pod společným vedením Spojených států a Švédska a □ Obnova průběžných černomořských projektů pro plánování budoucích činností □ pod vedením Spojených států a Turecka.

V souladu s plánem akcí EAPC na léta 1998-2000 rozšiřuje Výbor pro problémy moderní společnosti svoji práci a zařazuje společné schůzky s partnery NATO a semináře o ekologických otázkách s obrannými souvislostmi, jakož i nové pilotní studie na témata s konkrétním významem pro partnerské státy. V budoucnosti bude možné, aby se partnerská země ujala role spolugestora pilotní studie ve spolupráci se spolugestorem z některé země NATO. Zúčastnit se musí alespoň dvě další země Aliance.

Schůzky CCMS se zástupci zemí EAPC se konají každoročně. Mezi zahájenými či zamýšlenými činnostmi jsou pilotní studie na témata přeshraničních ekologických problémů pocházejících z obranných zařízení nebo jiných činností se zvláštním zaměřením na radiační znečištění, omezování škod a metodiky očisty kontaminovaných bývalých vojenských prostorů, ochrany ozonoféry, ekologické bezpečnosti a práce na souvztáznosti obranných, ekologických a ekonomických otázek s cílem identifikovat ekologicky zdravé přístupy k operacím ozbrojených sil jak ve členských, tak v partnerských státech.

### **Vědecká a ekologická spolupráce NATO a Ruska**

Na základě ustanovení Zakládajícího aktu NATO-Rusko bylo na zasedání Stálé společné rady NATO-Rusko na ministerské úrovni v Lucemburku podepsáno v květnu 1998 Memorandum o dorozumění o vědeckotechnické spolupráci mezi NATO a ministertvem vědy a techniky Ruské federace. Účelem memoranda je a) povzbudit a podpořit vědeckotechnickou spolupráci mezi NATO a Ruskou federací v oblastech společného zájmu, b) podporovat vědeckovýzkumné a vývojové činnosti, které posouvají vědu a techniku vpřed.

Memorandum obsahuje ustanovení o založení Výboru pro vědeckotechnickou spolupráci mezi NATO a Ruskem, který bude působit pod pravomocí Stálé společné rady. Výbor se bude scházet jednou do roka střídavě v Ruské federaci a v ústředí NATO.

Připravuje se Memorandum o dorozumění mezi Ruskou federací a Výborem pro problémy moderní společnosti.

## **Spolupráce NATO a Ukrajiny**

Spolupráce s Ukrajinou v rámci Vědeckého programu NATO začala v roce 1991 a nyní dochází k její intenzifikaci podle ustanovení Charty NATO-Ukrajina.

## **Spolupráce v rámci Středomořského dialogu**

Výbor NATO pro vědu rozvíjí také jednotlivě speciální činnosti se zeměmi Středomořského dialogu a partneři Středomořského dialogu mohou být vyzváni k vyslání vědců k účasti v Institutech specializovaných studií a v seminářích specializovaného výzkumu v rámci Vědeckého programu NATO. Na Středomořském dialogu se podílí také Výbor pro problémy moderní společnosti.

### **Organizace programů řízených Divizí vědy a životního prostředí**

| <b>VĚDECKÝ PROGRAM</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | <b>VÝZVY MODERNÍ SPOLEČNOSTI<br/>(CCMS)</b>                                                                                                     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Program základního a aplikovaného výzkumu<br>Institute specializovaných studií<br>Semináře specializovaného výzkumu<br>Granty na výzkumnou spolupráci<br>Propojovací granty<br>Odborné cesty<br>Granty na síťovou infrastrukturu<br>Program Věda pro mír<br>Výzkumné a vývojové projekty<br>Program vědeckých stáží<br>Program NATO-Rusko | Program pilotních ekologických studií<br>Obranné otázky<br>Studie omezování znečištění<br>Zdravotní a technická rizika<br>Studie kvality života |